

Täysistunto

Torstai 23.11.2017 klo 16.00—19.30

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 19.30.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.00—17.00 ja 18.58—19.30) ja toinen varapuhemies Arto Satonen (17.00—18.58).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

2.1. Suullinen kysymys lastensuojelun resursseista (Maria Guzenina sd)

Suullinen kysymys SKT 161/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Guzenina.

Keskustelu

16.01 **Maria Guzenina sd:** Arvoisa puhemies! Lapsen etu on periaate, joka meidän lainsäätäjien tulee aina laittaa etusijalle. Tuhat sosiaalityöntekijää lähestyi maanantaina lasten oikeuksien päivänä päättäjiä adressilla, jossa he vaativat pikaisia toimia lastensuojelun murheellisen tilanteen korjaamiseksi. Aivan liian moni lapsi ja nuori jää ilman tarvitsemaansa apua, perheet jäävät ilman tukea.

Ministeri Saarikko, perheministerin ykkösasiana pitää olla aina lasten ja nuorten ja perheiden puolustaminen. Suosituksen mukaan yhdellä sosiaalityöntekijällä saisi olla vain 30 lasta vastuullaan, mutta todellisuudessa puhutaan kaksinkertaisesta, jopa kolminkertaisesta määrästä. Tilanne on kestävä. Vastauksessanne tuhannen sosiaalityöntekijän vetoomukseen te sanoitte, että mitoitustilan kuntoon saattaminen on hankala asia. Miksi heikoimmassa asemassa olevien lasten auttaminen on teidän mielestänne hankala asia?

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

16.02 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Guzenina, teidän vastuukaudellanne näissä samoissa saappaissa muutama vuosi sitten vastasitte näistä samoista teemoista, ja haluan antaa teille tunnustuksen siitä, että kaudellanne suomalainen lastensuojelu eteni hienolla tavalla eteenpäin, lastensuojelun laatusuositukset laadittiin aikananne. Tuohon ajankohtaan ajoittui myös valtava murhenäytelmä, joka herätteli suomalaisia lastensuojelun ongelmien äärelle, ja asetitte Aulikki Kananojan, arvostamamme ylisosiaalineuvoksen työryhmän pohtimaan, miten lastensuojelua tulisi kehittää. Sen myötä muun muassa sosiaalihuoltolaki parani, ja Kananojan työryhmä arvioi myös tätä henkilöstömitoituskysymystä, jonka nyt olen päättänyt selvittää tarkemmin. Teidän kaudellanne Kananojan raportti totesi, että henkilöstömitoituksen asettaminen ei ole yksiselitteinen asia, ja siksi sitä kenties ei ole aiemmin toteutettu.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja ilmoittautumaan painamalla V-painiketta. — Nyt edustaja Guzenina.

16.03 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Saarikkoa hyvin rakentavasta vastauksesta. Viime hallituskaudella marraskuussa 2014 te, ministeri Saarikko, keskustapuolueen varapuheenjohtajana lupasitte keskustan puoluevaltuuston kokouksessa, että lastensuojeluun pitää säätää mitoitus siitä, kuinka monta lasta yksi sosiaalityöntekijä voi ottaa hoitaakseen. Nyt kun te olette vastuuministerinä tässä asiassa, te kerrotte ymmärrettävästi, että asian kuntoon saattaminen on hankalaa, mutta kuten itse viittasitte, viime kaudella me demarit teimme tuon valmistelutyön, jotta tällä hallituskaudella asioiden eteenpäinvieminen olisi helpompaa. Työryhmässä, johon itsekkin viittasitte, työskentelivät Aulikki Kananojan lisäksi muun muassa Jari Sinkkonen ja Matti Rimpelä. Heidän asiantuntemustaan arvostetaan kaikkialla Suomessa. Osaatko, ministeri, kertoa, kun he esittivät 54 toimenpide-ehdotusta, kuinka moni näistä toimenpide-ehdotuksista on mennyt eteenpäin tämän hallituskauden aikana?

16.04 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja kysymyksessään toteaa, tätä henkilöstömitoitustasi, siis siitä, kuinka monta lasta voi olla yhden sosiaalityöntekijän vastuulla suomalaisessa sosiaalityössä, arvioitiin käsittääkseni ensimmäisen kerran ministeriön työryhmätasolla juuri tuolloin vuonna 2013, jolloin vastasitte tästä tehtävästä, ja tuolloin mainitsemanne asiantuntijat, jotka kaikki nauttivat arvostustamme, totesivat, että tämän mitoituksen säätäminen ei ole yksiselitteistä. Kaivoin tuon raportin, he toteavat näin: "Kuntien olosuhteet, lastensuojelun organisointi ja lasten ja perheiden muiden palvelujen toimivuus vaikuttavat lastensuojelun kuormitukseen ja sen kohdistumiseen lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään." Siksi erilaisten kuntien tilanne on hyvin erilainen. Ja on aivan totta — en kiistä tuota lausuntoani, päinvastoin olen aidosti huolissani — että niin isommissa kuin pienemmissä kunnissa julkinen keskustelu on ollut voimakkaasti suurten kaupunkien ympärillä, mutta myös pienemmissä kunnissa, [Puhemies koputtaa] joissa on vaikea saada päteviä sosiaalityöntekijöitä, [Puhemies koputtaa] lapsia on liikaa yhdellä työntekijällä.

16.05 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuka meistä puhuisi elämänsä vaikeimmista asioista, joihin liittyy paljon myös häpeää, täysin vieraalle ih-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

miselle? Ja kuka tekisi sen aina vain uudestaan ja uudestaan sen takia, että työntekijät vaihtuvat niin usein ja tiiviisti? Harvapa meistä sen tekisi, mutta sitä me odotamme lastensuojelun lapsilta. Lastensuojelussa tärkeää on luoda luottamuksellinen suhde lapseen ja hänen vanhempaisensa. Vain siten voi nähdä ja kuulla, mitä perheessä todella tapahtuu. Nyt lastensuojelutyötä ei voi kaikkialla tehdä hyvin, koska työmäärä on aivan liian suuri, niin kuin jo ministerikin totesi. Yhden työntekijän pitäisi luoda tämä luottamuksellinen suhde jopa 60:een tai 80:een lapseen. Kyllä meistä jokainen ymmärtää, että ei se voi olla mahdollista. Arvoisa ministeri, kysyn nyt: oletteko te valmis kirjaamaan lakiin maksimilapsimäärän per työntekijä?

16.07 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan viimeimmäksi suoraan tähän kysymykseen. Haluan selvittää asian, ja jos tähän päädytään, otan sen hyvin vakavasti juuri siksi, että tämä asiantuntijoiden raportti ei puoltanut sitä kiistatta ratkaisuna tähän monisyiseen ja varmasti kaikkien tunnistamaan pahaan ongelmaan. En voi suoraan esittää, että se olisi ratkaisu, jos vuosikymmenien lastensuojelutyötä tuntevat pitkän linjan asiantuntijat eivät sitä aukottomasti ole tukenet ja esittäneet.

Mutta mitä tulee, edustaja Salonen, mainitsemaanne kokonaisuuteen, tunnen tietynlaisia, rohkenen sanoa, voimattomuutta siinä, että tämäkin hallitus on kohdistanut 10 miljoonaa euroa vuosittain lisärahaa kunnille eikä ylipäättäen ole ottanut pois rahaa kuntien valtionosuuksista — eli mahdollisuudet laittaa lastensuojelutyöhön lisää resursseja, joita eittämättä tarvitaan, kunnilla olisi valtion toimesta ollut. Täällä on monia kuntapäätäjiä, muun muassa te, edustaja Salonen, ja minä uskon, että suurimmassa osassa suomalaisista kunnista olisi tekemisen varaa siinä, että tuo hallituksen [Puhemies koputtaa] kohdentama raha menisi oikeaan paikkaan kunnissa.

16.08 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitän lämpimästi ministeri Saarikkoa siitä, että olette vakavasti tarttunut tähän kysymykseen, joka oli paljon esillä jo viime eduskuntakaudella. Muistan sen hyvin, kun tämän pikku-Eerikan tapauksen jälkeen täällä käytiin ajankohtaiskeskustelu lastensuojelun kehittämisestä ja Aulikki Kananojan työryhmän suosituksista. Itse olen niiden kymmenen vuoden aikana, kun olen ollut kansanedustaja, tehnyt monia aloitteita lastensuojelun kehittämisestä, ja olen päätenyt siihen, että oikea tapa olisi kirjata asiakasmäärien maksimi lakiin, koska asia ei näytä muuten korjaantuvan. En tiedä, miten tämän muotoilisin kysymykseksi, mutta kysyn nyt ehkä sitä, että ministeri Saarikko, oletteko tosiaan valmis sitten taistelemaan hallituksessa sen puolesta, että myös määrärahoja lisättäisiin lastensuojelussa tällä kaudella sillä tavalla, että tämä kirjaus voitaisiin lakiin tehdä. Ilman määrärahojahan kirjaus on aika tyhjä.

16.09 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onneksi minun ei tarvitse taistella yksin, koska se on ollut koko hallituksen tahto jo hallituksen työtä aloitettaessa, ja hallitusneuvotteluissa on sovittu lisärahasta nimenomaan lastensuojeluun, siihen lasten ja perheiden korjaavaan työmuotoon, juuri tämän akuutin tilanteen auttamiseksi. Toinen tärkeä kokonaisuus on valvonta, jota nyt, kun Suomeen muodostuu uusi valvontaviranomainen, on mahdollisuus katsoa entistä enemmän ajoissa auttavaksi.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Mutta haluaisin, jos rohkenen näin ehdottaa, että tämä keskustelu lastensuojelusta voisi laajentua myös pohtimaan niitä ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä, joilla pääsemme lukuihin, jotka eivät näytä tältä yksittäisen työntekijän tai vaikkapa suomalaisten lasten huostaanottojen osalta. Silloin katse kääntyy hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan ja moniammatilliseen yhteistyöhön ja siihen, että esimerkiksi vaikkapa kunnallista kotiapua, tukea perheiden arkeen voisi saada jokaisessa suomalaisessa kunnassa ilman lastensuojeluilmoituksen stigmaa.

16.10 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ministerin vastaus on hyvä. Jos tällainen toteutuu, että kotiin saisi sitä tukea ja apua silloin, kun se on tarpeellista ilman, että tehdään lastensuojeluilmoitusta, tämä on se oikea askel oikeaan suuntaan. Tästä on puhuttu tässäkin salissa useita vuosia.

Olisin kuitenkin kysynyt ministereiltä siitä, millä tavalla näitä syrjäytyviä nuoria ja lapsia voidaan tukea konkreettisemmin. Monella lapsella on mielenterveysongelmia jo ennen kuin he täyttävät 25 vuotta saati 18. Semmoinen 25 prosenttia kärsii jollain tavalla eriasteisista ongelmista, ja ne tuet ovat yleensä joissain kunnissa vähän myöhässä ja ei saa riittävän ajoissa sitä tukea. Kysyisin myös sitä, millä tavalla me voisimme kuntia tavallaan palkita siitä, että ne ottavat kiinni kaikki ne syrjäytyvät ja tippuvat nuoret erilaisin keinoin. Esimerkiksi koulutuksesta monet nuoret tippuvat juuri sen tähden, että varhaiskasvatuksen aikana tai kouluaikana se tuki on jäänyt saamatta tai se on ollut riittämätön. Mitä konkreettisia te teette näitten nuorten ja lasten hyväksi?

16.11 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, Lapeksi sitä kutsumme, on laajasti poikkihallinnollinen siten, että se koskettaa vahvasti myös opetusta ja varhaiskasvatusta. Yleinen havainto, mutta ehkä liian vähän huomioitu asia suomalaisessa sosiaali- ja terveyspolitiikassa lasten ja nuorten osalta on se, että nämä lapsethan kohdataan päivittäin suomalaisissa päiväkodeissa, peruskouluissa ja toisella asteella. Palveluiden pitäisi mennä sinne, missä lapset ja perheet muutoinkin ovat. Jos tavallisen perheen leikki-ikäisen lapsen neuvola tavoittaa kohtaamalla heidät kerran vuodessa, päiväkodin eteisessä perhe kohdataan joka aamu ja iltapäivä lasta tuodessa ja viedessä. Sen takia tämän palveluajatuksen ytimessä on nyt tehdä aidosti moniammatillisia rakenteita ja tukea siten myös koulun ja varhaiskasvatuksen henkilöiden työtä, jotta se moniammatillinen tuki lapsen kasvuun, vanhemmuuden tukeen ja perheiden hyvinvointiin tulisi sinne, [Puhemies koputtaa] missä lapset muutoinkin ovat.

16.12 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lastensuojelun kriisissä on kyse siitä, miten yhteiskunnan turvaverkot toimivat kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien suomalaisten kohdalla, ja siksi tämä asia on kyllä saatettava kuntoon.

Problematiikkahan tässä liittyy siihen, että siitä huolimatta, että valtakunnallisia resursseja on lisätty, siitä huolimatta, että on tehty parannuksia liittyen laatusuosituksiin, ja siitä huolimatta, että on panostettu enemmän ennaltaehkäisyyn, kuitenkin tämä sosiaalityöntekijöiden liian iso työtaakka ja nämä ongelmat, jotka liittyvät kuntien omien palveluiden aliresursointiin, ovat jatkuneet. Siksi lastensuojelun työntekijät tässä tuoreimmassa ulostulossa nyt vaativat ja toivovat hallitukselta ja eduskunnalta päätöksiä, että eduskunta käyttää niitä ohjausvälineitä, mitä meillä on, jotta saadaan lakisääteinen enimmäismäärä, mitä tu-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

lee asiakkaisiin, jotka yhden sosiaalityöntekijän vastuulla voivat olla. Joten minun kysymykseni ministerille on: onko hallitus tosiaan valmis käyttämään myöskin lainsäädäntöä ohjausvälineenä, [Puhemies koputtaa] jotta me saamme tämän ongelman ratkaistua?

16.13 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska tuo edellinen laaja selvitys lastensuojelusta muutaman vuoden takaa ei anna yksiselitteistä vastausta niin että se ratkaisisi kaiken, niin en voi suoraan ilman selvitystä kannattaa sitä, että tämä olisi se tapa. Pelkään myös sitä, että jos keskustelemme vain henkilöstömitoituksesta, unohtamme ne kaikki muut toimet, jotka voivat olla aivan yhtä vaikuttavia. Sellaisia ovat esimerkiksi työnjaolliset kysymykset, pätevyys- ja kelpoisuus-kysymykset, sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden välinen työnjako lastensuojelussa ja kaikkinaisen moniammatillinen yhteistyö. Olen nimittäin varsin toiveikas tämän lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman osalta, jossa painopiste on ennaltaehkäisyssä. On tehty myös kehittämistyötä lastensuojelun ammattilaisten välisen yhteistyön parantamiseksi. Tulokset ovat lupaavia. Yksittäisissä kunnissa, muun muassa Mäntsälässä, jos oikein muistan esimerkin, on pystytty säästämään miljoonia ja juuri tätä kautta, kun työmuotoa on kehitetty, on pystytty vähentämään sitä taakkaa, [Puhemies koputtaa] joka yksittäisellä työntekijällä on.

16.15 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin itse tuossa lastensuojelun laatusuositusryhmässä aikanaan. Se oli erinomainen ryhmä, ja olin sitä mieltä vahvasti, että nämä mitoitusasiat pitää saada kuntoon, mutta se ei vain mennyt silloin läpi. Nyt olen edelleenkin sitä mieltä, että tähän akuuttiin hätään on vastattava, ja kyllä minä pidän erinomaisena asiana sitä, että ministeri Saarikko asettaa työryhmän tai selvittää nyt tämän mitoituksen pulmat.

Jos Ruotsissa on voitu tehdä tällainen päätös lakiin, että on 35 asiakasta lastensuojelutyöntekijää kohtaan, niin kyllä minä kuvittelisin, että meiltäkin löytyy vastauksia tämän selvitystyön jälkeen siihen, voisimmeko mekin nyt tehdä näin. Nimittäin se on yhteiskunnallista heitteillejättöä, jos lapset ja nuoret eivät tämän vuoksi saa apua ja heidän hätäänsä ei voida vastata. Minusta sivistisyhteiskunnassa emme voi toimia niin, ja nyt tuo akuutti hätä on tullut monelta puolelta, ihan henkilökohtaisestikin on otettu yhteyttä, ja se on kerrottu ja kuvattu. Minun mielestäni nyt on tämä [Puhemies koputtaa] mitoitusasia kyllä ehdottomasti selvitettävä, ja kiitän ministeri Saarikkoa siitä, että ryhdytte heti puuhaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt ministeri Saarikolla vastaus.

16.16 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taisi olla edustaja Salosen kysymys, jossa nousi esiin henkilöstömäärän lisäksi se toinen keskeinen ongelma, henkilöstön vaihtuvuus. Pienissä kunnissa myös koko sosiaalityössä laajan joukon ihmisten asioista saattaa kantaa vastuuta yksi tai kaksi ihmistä. Taakka on silloin suuri. Me tarvitsemme panostuksia myös työssäjaksamiseen, johtamiseen ja työhyvinvointiin ja sitä kautta myöskin työn kohtuulliseen määrään, emme pelkäämme pohdintaa henkilöstömitoituksesta.

Mutta edustaja Paloniemi, joka nosti esiin tämän laatusuositustyön: Jäin miettimään aikaa, jolloin se on toteutettu. Olen vastikään tänään saanut THL:stä tuoreet materiaalit, mikä tilanne Suomessa on tänään. Suomessa on tehty lastensuojeluilmoituksia 6 prosenttia

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

enemmän vuonna 2016 kuin tehtiin vuonna 2015. [Puhemies koputtaa] Se, että ilmoituksia on enemmän, ei välttämättä ole huono asia, koska se kertoo, että me puutummme asioihin.

16.17 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lastensuojelun ammattilaisten viesti on otettava erittäin vakavasti jo ensinnäkin siksi, että me puhumme hyvin heikossa asemassa olevien lasten ja perheiden tilanteesta. Arvoisa ministeri, te puhutte ennaltaehkäisystä, ja kysyisinkin tästä tulevasta alkoholilainsäädännöstä, jossa saatavuutta lisätään 350 Alkosta yli 3 500 vähittäistavaraliikkeeseen ja kioskiin, ja asiantuntija-arviot ovat yksiselitteisesti sitä mieltä, että sillä on vaikutuksia perheisiin ja yhteiskuntaan ylipäättänsä. Näkisittekö, että tämä heikentää lastensuojelun tilannetta, ja näettekö, että tähän asiaan pitäisi saada korjausta? Näkisittekö, että mitoitus olisi yksi keino tämän rinnalla tuoda eteenpäin?

16.18 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, että lastensuojelutapausten taustalla, niitä sen karkeammin tyypittelemättä — me kaikki tiedämme — on päihdeongelmia, niin alkoholi- kuin huumeongelmia, mielenterveyskysymyksiä tai muutoin vain voimattomuutta, joka on johtanut lapsen tai nuoren kohdalla siihen, että perheestä on tehty ilmoitus. Tiedämme myös tapauksia, joissa perhe itse päätyi tekemään itsestään ilmoituksen voimavarojen vähetessä. Juuri näihin tilanteisiin pitäisi kaiken ennalta ehkäisevän avun tulla ennemmin tueksi.

Mitä tulee alkoholilakiin, sen lopullinen käsittely on eduskunnan käsissä juuri parhailaan, ja ne vaikutusarviot, jotka ovat kyllä kriittisiä lasten ja nuorten osalta, liittyvät pitkälti juuri tuohon alkoholin tilavuusvahvuuden, siis prosentin, nostoon. Eli en aio enkä voi täältä kiistää vaikutuksia, joita alkoholilla on suomalaisten lasten ja nuorten ja sitä kautta [Puhemies koputtaa] perheiden arkeen, mutta yksittäisten johtopäätösten tekeminen, se, että vastaus olisi [Puhemies koputtaa] niin helppo, että on vain prosenteista kiinni — näin ei valitettavasti ole.

16.19 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! Lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila on tänään arvostellut Aamu-tv:ssä hallitusta suojelun tarpeessa olevien lasten hylkäämisestä. Olemme myös kuulleet Vantaalta, Kuopista ja Oulusta viestejä, että lastensuojelu ruuhkaantuu ja sosiaalityöntekijöillä on aivan liian monta perhettä vastuullaan.

Barnskyddsombudsman Kurttila noterar att det nu är fråga om statens ansvar och om hur staten sköter barnskyddet. Kurttila efterlyser en rapport kring läget för barnskyddet och att man efter det ska vidta konkreta åtgärder. Det är tydligt att vi behöver flera socialarbetare och att yrket måste göras attraktivt.

Kysyn täten ministeri Saarikolta: miten aiotte toimia, että lapset ja heikommassa tilassa olevat henkilöt eivät jää altavastaaajiksi?

16.20 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näistä toimista, olemassa olevasta laatusuosituksista, joka varmasti aikaan pitää päivittää, uudesta sosiaalihuoltolaista, jonka vaikutukset alkavat vasta vähitellen näkyä, ja selvitystyöstä suhteessa henkilöstömitoitukseen olen kertonut aiemmissa vas-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

tauksissa. Jos, edustaja, sopii, käytän tämän aikani toteamalla THL:n tuoreimmat luvut myös siltä osin, missä olemme onnistuneet.

Ensinnäkin lastensuojeluilmoitusten määrän nousuakin voidaan pitää onnistumisena, koska silloin puutimme ja välitämme ja ilmoitamme asioista. Me olemme onnistuneet siinä, että kodin ulkopuolelle sijoitettuna olevien lasten määrä on vuoden aikana vähentynyt — vain 2 prosenttia, mutta olemme tulossa luvuissa alaspäin. Myös huostassa vuoden aikana olleiden lasten määrä on vähentynyt — 2,5 prosenttia — ja saman verran on vähentynyt kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä. Me olemme silti lukemissa, joissa kodin ulkopuolelle on sijoitettu yli 17 000 lasta, [Puhemies koputtaa] mutta suunta, vaikka pienestikin, on nyt oikea, ja toivon, että ennalta ehkäisevät toimet purevat.

16.21 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me kaikki tiedämme, että lastensuojelun ongelmat ovat ympäri maata vakavia. Täällä kuitenkin ministeri Saarikko on kuvaillut sitä, kuinka hallitus nyt tekee työtä sen eteen, että entistä harvempi perhe päätyisi lastensuojelun toimenpiteiden piiriin, ja se onkin erittäin tärkeää. Kysyisinkin ministeriltä: Missä vaiheessa me kaikki pääsemme nauttimaan tämän työn tuloksista? Odotammeko me siihen asti, että koko työ valmistuu, vai olisiko siellä joitakin sellaisia toimenpiteitä, joita voisimme mahdollisesti toteuttaa pikemmin?

16.22 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tärkeä kysymys, ja on ilo kertoa, että työ tapahtuu koko ajan jo nyt eri puolilla Suomea. Hallitus päätti toteuttaa perhepalveluiden muutosohjelman juuri mainitsemlani lähtökohdilla yhteistyössä koulujen ja päiväkotien kanssa, neuvolat pienten lasten osalta sen ytimessä, perhekeskuksina moniammatillisena yhteistyönä nimenomaan niin, että 18:sta tulevasta maakunnasta on jo jokainen saanut oman muutostyöntekijäjoukkonsa tekemään näitä asioita käytännössä. Ja yksi ulottuvuus kaikkialla Suomessa on myös lastensuojelun kehittämistyö, sen eri muodot — laitoshoido, perhehoito ja lastensuojelun arki, joka täällä tänään on ollut puheenaiheena — ja juuri esimerkiksi Mäntsälässä käytössä ollut moniammatillista, uutta toimintamallia lastensuojeluun on otettu käyttöön ja pilotoitu nyt eri puolilla Suomea.

16.23 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuossa lapsi- ja perhepalveluitten muutosohjelmassa on paljon hyviä toimenpiteitä, joita kyllä täältä oppositiosta voi ihan lämpimästi tukea, mutta monissa kunnissa on tällä hetkellä vakava negatiivinen kierre, elikkä siellä on tilanne, jossa todellakin työtaakka on liian suuri, työntekijät uupuvat ja ala ei houkuttele uusia työntekijöitä. Sinne joudutaan palkkaamaan epäpäteviä. Kaikki eivät pysty silloin tekemään niitä toimenpiteitä ja niitä päätöksiä, jotka kuuluisivat heille. Mitä aiotaan tehdä sille, että alalle saataisiin houkuteltua uusia työntekijöitä? Myöskin sitten: Millä tavalla voitaisiin esimerkiksi täydennyskoulutuksen avulla saada epäpäteville työntekijöille pätevyysä? Voi olla, että tässä ehkä opetusministeri Grahn-Laasonen saattaa olla asiantuntija.

16.24 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies ja arvoiset edustajat, että meillä on mahdollisuus tähän tärkeään asiaan yhteisesti pureutua kyselytunnilla, ja pidän ministeri Saarikon esille nostamia teemoja ja puuttumisen keinoja erittäin tärkeitä. Erityisesti korostaisin sitä ennalta ehkäisevää työtä ja varhais-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

ta puuttumista, että mitä voimme tehdä tukeaksemme perheitä niin, että mahdollisimman harva lapsi joutuisi sitten siihen tilanteeseen, että tapahtuisi kodin ulkopuolelle sijoittaminen ja jouduttaisiin ottamaan huostaan. Eli se varhainen puuttuminen, ennaltaehkäisy on aivan ratkaisevassa roolissa, ja siinä voi myöskin koulutusjärjestelmä olla avuksi.

Näihin henkilöstön kysymyksiin liittyen on aivan oikeita havaintoja se, että alalla vaihtuvuus on runsasta ja työ on kuormittavaa. Se, minkä ehkä toisaalta voi nostaa esiin, on se, että on vaikea kuvitella tärkeämpää työtehtävää [Puhemies koputtaa] kuin olla lastensuojelussa sosiaalityöntekijänä tai muuna sosiaalialan ammattilaisena tekemässä sitä työtä auttaaksemme lapsia elämässä alkuun ja saamaan näkymän paremmasta tulevaisuudesta. [Puhemies koputtaa] Tulemme myös näihin koulutuskysymyksiin paneutumaan, kun käydään muutenkin läpi sosiaali- ja terveysalan [Puhemies: Arvoisa ministeri!] koulutusvolyymeja tulevaisuudessa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä kysymyksen ensimmäisenä esittänyt edustaja Guzenina.

16.25 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Saarikko, sanoitte, että haluatte vielä pohtia asiaa, perustaa työryhmän. Nyt on hyvä teille sanoa tässä kaikkien edessä, että te ette tarvitse enää uutta työryhmää. Niissä 54 toimenpide-ehdotuksessa, jotka viime hallituskauden työryhmä teki, on ratkaisu myös tähän henkilöstömitoitukseen. Toimenpide-ehdotus 13 pilotoidaan ympäri Suomea eri kunnissa, erilaisissa tilanteissa olevissa kunnissa, erilaisia toimintatapoja, joiden perusteella voidaan myöskin määritellä valtakunnallinen henkilöstömitoitus. Te sanoitte, että olette lukenut Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän loppuraportin. Ehkä voitte jakaa sen myöskin hallituksen muille ministereille, jotta hekin voivat siihen tutustua ja voivat tukea teidän työtänne siinä, että me saamme lastensuojelun asiat kuntoon. Tässä ei nyt varsinaisesti ollut kysymystä, mutta ehkä kysyn nyt sitten: [Puhemies koputtaa] käsi omallatunnolla, emmehän enää ensi vuonna ole tässä vastaavassa tilanteessa?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Saarikko vastaa kuitenkin.

16.26 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika haastava kysymys esittää, että voinko mennä täältä takuuseen, että suomalaiset kunnat tekevät kaikkensa tässä asiassa niin, että missään Suomessa ei kellään työntekijällä olisi 80 lasta. Valitettavasti, edustaja Guzenina, minulla ei ole mahdollisuuksia luvata tuota, mutta sen voin luvata, että nuo Kananojan työryhmän esitykset on itse asiassa monilta osin jo toimeenpantu laatusuosituksena ja sosiaalihuoltolakina. Henkilöstömitoitukseen pureudumme nyt vielä tarkemmin. Yksi osa tätä Kananojan selvitystähän lähtee siitä, että kuntatasolla määriteltäisiin tarkemmat aikaraamit, paljonko yksi työntekijä käyttää yhden perheen tai lapsen asialle. Yksi ratkaisu tulee olemaan tässä myös sote-uudistus, jossa sosiaalihuollon, joka on jäänyt turhankin varjoon tässä keskustelussa, vastuuhartiat ovat leveämmät, työnjakoa ja moniammatillisuutta voidaan tehdä enemmän. Ja mitä tulee näihin töihin, joita on laitettu liikkeelle: [Puhemies koputtaa] me parhaillamme pilotoimme juuri tätä moniammatillista osaamista lastensuojelussa työntekijöiden kesken.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraavat kysymykset käsitellään huomattavasti vähemmin puheenvuoroin.

2.2. Suullinen kysymys palvelujen tarjoamisesta paperittomille (Mika Raatikainen ps)

Suullinen kysymys SKT 162/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Raatikainen.

Keskustelu

16.27 Mika Raatikainen ps: Arvoisa herra puhemies! Helsingin kaupunginhallitus päätti tällä viikolla esittää valtuustolle, että laittomasti maassa oleskeleville taataan muun muassa välttämättömät lääkärin määräämät lääkkeet, ilmainen majoitus ja ruoka, oikeus kiireellisen sairaanhoidon lisäksi välttämättömään sairauksien hoitoon, seurantaan, rokotuksiin ja suun terveydenhuoltoon. Lisäksi Helsinki tulee mainostamaan näitä ilmaispalveluja internetissä muun muassa arabian, somalin ja romanian kielillä.

Kaupunginhallituksen esitys vie uskottavuuden turvapaikkamenettelystä. Perussuomalaisten mielestä on järjetöntä tarjota laittomasti maassa oleskeleville lakiin perustumattomia, laajennettuja sosiaali- ja terveystalvaeluja kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen. Kysyisinkin asianosaiselta ministeriltä: Kannattaako hallitus tällaisia toimia? Jos ei, niin mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä varmistaakseen sen, että Suomeen ei kohdistu vyöry hoitoon ja oleskelemaan saapuvia niin sanottuja paperittomia henkilöitä kuormittamaan jo äärirajoilla toimivia sosiaali- ja terveystalvaeluja veronmaksajien kustannuksella?

16.28 Perhe- ja perustalvaeluministeri Annika Saarikko (vastautspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toimeentulotuen talvaelut ja suomalaisen terveydenhuollon asiat ovat vastuullani, ja vastaan siksi tähän kysymykseen, jonka toki laajensitte koskemaan ehkä laajemminkin turvapaikanhakijoiden asiaa.

Aivan sama kunnallisen itsehallinnon toimivaltakysymys on käsillämmme nyt tämän kysymyksen äärellä kuin äskeisessä aiheessa. Suomalaisilla kunnilla on vapaus tehdä tuontyyppisiä ratkaisuja, mutta lainsäädännön nojalla me tarjoamme vain kiireellisen avun. Siis terveydenhuollon osalta velvoittavalla tavalla on väistämätöntä tarjota kiireellinen apu, ja alaikäisten ja raskaana olevien asia on myös asia erikseen. Eli viestini kuuluu: suomalainen laki ei velvoita tuohon toimintaan, mitä Helsingissä on tehty, mutta minun ymmärrykseni mukaan Helsingillä on omalla päätöksenteollaan mahdollisuus kaikkeen tuohon, mitä kysymyksessänne kuvailitte.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.30 Arja Juvonen ps (vastautspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Meillä on tällä hetkellä eduskunnassa käsittelyssä sosiaalihuoltolain muutos, mihin liittyy se, että paperittomilla — niillä, jotka vastaanottokeskuksesta ovat joutuneet jo lähtemään, saaneet kieltei-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

sen päätöksen jopa valitusten jälkeen — on oikeus välttämättömiin ja kiireellisiin sosiaali-palveluihin, mikä tarkoittaa yösijaa, ateriala ja lääkkeitä. Eli tämä esitys on tulossa, ja hie-man yli 5 miljoonaa euroa sinne on hallitus budjetoitu. Nyt kysyisin: Mitä kaikkea tämä laki pitää sisällään ja mitä kaikkia palveluja — lähinnä katson sinne terveydenhuoltoon myös, esimerkiksi lääkkeisiin — eli kuinka suurta ikkunaa me olemme Suomessa avaa-massa näille erilaisille palveluille? Mitä kaikkia sairauksia, mitä kaikkia lääkkeitä? Pu-hummeko esimerkiksi hepatiittilääkkeistä, jotka ovat hyvin arvokkaita? Samalla kysyn: Kuinka on muualla Euroopassa? Seurataanko tätä samaa lainsäädäntöä, mitä Suomessa ol-laan kehittämässä? Esimerkiksi Unkari, Puola, onko siellä myös mahdollisuus saada vas-taavat sosiaalipalvelut?

16.31 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoi-sa puhemies! En tunne niin tarkkaan mainitsemienne maiden käytäntöjä, että osaisin tuo-hon osaan vastata, mutta osaan vastata kysymykseen ensimmäiseen osaan: mainitseman-ne esitys sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jonka ministeriö on antanut, ei laajenna mitään oikeuksia laittomasti maassa oleskeleville sinällään vaan on ainoastaan korvaus valtiolta kunnille näistä toimenpiteistä, joita kunnat tekevät Suomen perustuslain nojalla ja sen vel-voittamina näitä kiireellisiä ja välttämättömiä palveluita tarjoten.

Ja miten ministeriö on toiminut, jotta kunnat tietäisivät, mitä tehdä? Me olemme tehneet kunnille ohjeistuksen tästä ja lisäksi toimeentulotukioppaassa — siis suomalaisille kunta-tason päätöksentekijöille, jotka käytännön ratkaisuja yleensä juuri sosiaalityön puitteissa tekevät — ohjeistamme lähiaikoina kertomaan tarkemmin, mitä ovat nuo asiat, joita ikään kuin laittomasti maassa oleskeleville tämän hätäavun [Puhemies koputtaa] puitteissa on velvoittavaa tai väistämätöntä tarjota ja mitä ei tarvitse tarjota.

16.32 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää huomata hal-lituksen selvä linja, että henkilö, joka on saanut kielteisen lainvoimaisen turvapaikkapää-töksen, on Suomessa laittomasti. Ihminen ei ole koskaan laitton mutta se tilanne on, ja hän on laittomasti maassa. Ministeri vastasi aivan oikein siinä, että perustuslaki vaatii välttä-mättömän huolenpidon tarjoamisen, ja omalta osaltaan kunnat siitä päättävät kunnallisen itsehallinnon puitteissa. Mutta me olemme hallituksessa julkaisseet myös ennakkovaikut-tamispaperin muuttoliikkeeseen liittyen. Sen hillitsemiseksi ja hallitsemiseksi tärkeimpiä toimia ovat ulkorajojen valvonta, pakolaisten auttaminen lähempänä lähtömaita ja paluu-politiikan vahvistaminen, ja hallitusohjelman mukaisesti sisäinen turvapaikanhakijoiden siirto EU-maiden välillä pitää perustua vapaaehtoisuuteen, ja kaikkien jäsenvaltioiden on osallistuttava siihen. Kysynkin asianomaiselta ministeriltä: mikä on tämänhetkinen turva-paikanhakijatilanne, miltä hakijamäärät näyttävät nyt tämän hallituskauden aikana, ja mi-ten ne ovat kehittyneet tämän hallituskauden aikana?

16.33 Sisäministeri Paula Risikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin 2015 meille tuli hyvin paljon turvapaikanhakijoita, ja jos ajattelee siitä tähän päivään, niin on tullut noin 41 000. Tällä hetkellä se on tasaantunut hyvinkin paljon, ja tällä hetkellä tu-lee varmasti alle 5 000 tämän vuoden aikana, eli ollaan palattu niin sanotusti normaaliin.

Mitä tulee tuohon äskeiseen kysymykseen, niin ei ole kenenkään etu siinä, että täällä maassa oltaisiin laittomasti. Siitä syystä hallitus on tehnyt työtä, että meillä olisi tällainen laittomasti maassa olemisen ehkäisemisen ohjelma, ja me olemme antaneet siitä hyvin pal-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

jon ohjeita myös kunnille. On totta, että tällainen välttämätön huolenpito ja toimeentulo pitää huolehtia, mutta se ei saa tulla vetovoimatekijäksi. Se on meille ehdoton tavoite. Ja meidän pitää tehdä kaikkemme, että täällä ei oltaisi laittomasti, koska se on myös tälle henkilölle erittäin vakava asia.

16.34 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime hallituskaudellahan käytiin aika laaja keskustelu paperittomien henkilöiden terveydenhuollosta, ja ilman teknistä ongelmaa tästä salista olisi lähtenyt sellainen laki, joka takaa välttämättömät terveyspalvelut myös paperittomille. Tuota esitystä kannattivat laajalti ihmisoikeusjärjestöt, lasten oikeuksien puolesta toimivat järjestöt ja terveysjärjestöt paitsi sen takia, että se on inhimillistä, niin myös sen takia, että se on taloudellisesti järkevää. On paljon järkevämpää antaa ennaltaehkäisevä diabeteslääke kuin tehdä akuuttiajalla amputointeja. On järkevämpää testata raskaana oleva nainen kuin hoitaa vastasyntynyttä hiv-positiivista. Monet kunnat, nyt kun se laki täällä kaatui, ovatkin omassa toiminnassaan toteuttaneet tämän muutoksen tai osia siitä. Emmekö voisi tuoda sitä myös tällä kaudella [Puhemies koputtaa] tähän saliin?

16.35 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan kuten, edustaja, kysymyksessänne totesitte, yksittäisistä kunnista, täällä mainittu Helsinki on päätenyt siihen ja päättänyt laajentaa lakisääteisiä oikeuksia laajemmiksi siten, että hoito koskee maassa laittomasti oleskelevia. Terminologian "paperittomat", "laittomasti maassa oleskelevat" ihmisryhmä on silloin ehkä rajautunut hieman eri tavalla myös keskusteluissa. Totean lyhyesti tähän: hallituksella ei ole aikeita tuoda esitystä tällaisesta. Asia on hallituksen sisällä aikanaan keskusteltu. [Välihuutoja]

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys poikien ja tyttöjen oppimiseröistä (Johanna Karimäki vihr)

Suullinen kysymys SKT 163/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraavana, edustaja Karimäki.

Keskustelu

16.36 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Lasten oikeuksien päivänä saimme huolestuttavia Pisa-tuloksia. Peruskoululaisten taitoja mittaavassa Pisa-tutkimuksessa tyttöjen ja poikien oppimiserot repesivät yhteistoiminnallisessa ongelmanratkaisussa suuremmiksi kuin missään muussa yli 50 vertailumaassa. Pojat menestyivät selvästi tyttöjä huonommin. Pojat ovat menestyneet tyttöjä huonommin myös aiemmissa lukutaitoa ja luonnontieteiden osaamista mittaavissa Pisa-testeissä. Joka 8:s poika ei osaa peruskoulun jälkeen kunnolla lukea. Ero tyttöjen ja poikien lukutaidossa on OECD-maiden suurin.

Hallitus on leikannut, heikentänyt varhaiskasvatusta, peruskoulua, ammatillista koulutusta, ja tämä on lisännyt poikien syrjäytymistä. Teidän leikkurinne on osunut jokaiseen portaaseen varhaiskasvatuksesta yliopistoihin. Kysynkin ministeri Grahn-Laasoselta: [Pu-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

hemies koputtaa] mitä hallitus tekee ja mihin toimiin aikoo ryhtyä [Puhemies koputtaa] parantaakseen poikien koulutietä ja kaventaakseen sukupuolten välisiä oppimiseroja?

16.37 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä viikolla julkistettiin Pisa-tutkimuksessa uusi sisältöalue, joka oli yhteistoiminnallinen ongelmanratkaisu, ja isossa kuvassa voidaan jälleen olla ylpeitä suomalaisista nuorista ja heidän opettajistaan, eli suomalaiset nuoret sijoittuivat sinne parhaimpien kärkeen. Mutta se, mikä tässä nousi esille, on huoli, joka on noussut myös aiemmissa mittauksissa, ja se aivan oikein tuli tässä esitetyksi, eli huoli pojista.

Tyttöjen ja poikien oppimiserot Suomessa ovat maailman suurimpia, eli meidän tytöt pärjäävät todella hyvin ja pojat jäävät sitten tästä tasosta. Siihen yksi selittävä tekijä, jota on etsitty muun muassa tutkijoidenkin kanssa ja joka liittyy myös tähän tehtäväkenttään, on esimerkiksi tämä lukemisen ongelma, eli pojat lukevat huomattavasti vähemmän ja lukutaito kehittyy heikommaksi tänä päivänä. Siihen meidän täytyy pystyä puuttumaan, ja nyt on perustettu kansallinen lukutaitofoorumi, jossa asiantuntijat [Puhemies koputtaa] laajapohjaisesti etsivät ratkaisuja.

Samoin tähän poikaongelmaan totean vielä sen, [Puhemies koputtaa] että meillä on tutkijaryhmä, joka maaliskuussa julkistaa ratkaisuehdotuksia [Puhemies koputtaa] ja myös taustatekijöitä tähän asiaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Jatkossa tulen erittäin tiukasti sen minuutin jälkeen väliin. — Nyt pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.39 Jyrki Kasvi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poikien alisuorittaminen kouluissa on kauas tulevaisuuteen kantava ongelma. Meillä valmistuu joka vuosi peruskoulusta tuhansia nuoria, jotka eivät osaa käytännössä kunnolla edes lukea. Heidän työllistymisensä on käytännössä mahdotonta. Heidän syrjäytymisensä on käytännössä lähes varmaa. Sen takia meillä ei riitä se, että me kehitämme meidän koulujärjestelmäämme. Meidän on kehitettävä myös näille nuorille räätälöity aikuisopiskelumahdollisuus, jos me ylipäätään haluamme, että heistä joskus tulee tämän yhteiskunnan jäseniä, jotta he joskus kokevat tässä yhteiskunnassa olevansa arvokkaita, meidän yhteiskunnallemme oman panoksensa antavia kansalaisia. Kysynkin: millä tavalla suomalaista koulujärjestelmää olisi mahdollista täydentää niin, että nämä nuoret jossain vaiheessa elämänsä varrella pystyvät täydentämään tätä osaamistaan niin, että he ovat työmarkkinakelpoisia?

16.40 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäi edellinen vastaus siinä mielessä hieman kesken, että halusin tähdentää sitä, että tutkijat eli meidän osaamisen parhaat asiantuntijat yliopistoista parhaillaan etsivät ratkaisuja siihen, miten koulujärjestelmää tulisi muuttaa niin, että se palvelisi myös poikien oppimista ja olisi motivoiva ympäristö, koska tunnistetaan, että siellä pojilla erityisesti koulumotivaation, kouluviihtyvyyden kysymykset nousevat esille, ja siinä on vahva yhteys oppimistuloksiin. Tähän haetaan ratkaisuja, ja meillä on maaliskuussa siitä tulossa tutkijoiden näkemyksiä. Samoin uudet opetussuunnitelmat jo osaltaan näihin haasteisiin pyrkivät vastaamaan, mutta tämä ongelma on kyllä aito ja se koskee muitakin osa-alueita kuin koulujärjestelmää.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Toinen näkökulma, joka nousi esille, on jatkuvan oppimisen edellytysten luominen ja toisaalta rakenteiden mahdollistaminen, että voi elämässä opiskella kaikissa elämän vaiheissa. [Puhemies koputtaa] Meillä on siihen paljon olemassa olevia rakenteita, mutta niitä viedään eteenpäin muun muassa ammatillisen koulutuksen reformissa, [Puhemies koputtaa] korkeakouluvisiossa ja myös vapaan sivistystyön puolella.

16.41 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelemme nyt äärimmäisen tärkeästä asiasta, joka ei ole nyt ihan yllättäen tullut. Minä itse kääntäisin tätä näkökulmaa myöskin tällaiseen koulun kasvatustehtävään. Poikien kohdalla erityisesti tarvitaan tällaista toiminnallista pedagogiikkaa, vuorovaikutusta, tekemistä, työelämäyhteyksien rakentamista, ja sitten loppujen lopuksi pohjalla on se, että erityisesti poikien itsetuntoa ja minäkuvaakin pitää saada vahvistettua: enemmän hyvää palautetta, enemmän hyvää tekemistä. Ja sitten, kyllä meidän pitää ottaa tämä kymppiluokka ja muu käyttöön. Osa pojista vaan kehittyy sen verran hitaammin kuin tytöt, että sitten vaan pitää paikata [Puhemies koputtaa] sitä kirjoitus- ja lukutaitoa, ja siinä on koululla, kunnilla, opettajilla vastuu, [Puhemies koputtaa] että katsotaan, että jokainen lapsi saa parhaansa. Mitä mieltä olette tästä?

16.42 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos, edustajat, jälleen kerran erinomaisista puheenvuoroista. Nousi monta hyvää näkökulmaa tästä keskusteluun, ja niitä on tärkeä meidän viedä eteenpäin. Se on ylipäänsä niin, että koko yhteiskuntana meidän olisi tärkeää sekä vanhempien roolissa, isovanhempien roolissa että yhteiskunnassa ja myös siellä koulupiirissä jo varhaiskasvatuksesta alkaen alleviivata sen merkitystä, että opiskelu on tärkeää ja että on ok pärjätä koulussa. Monestihan nuoret pojat varsinkin ovat aikamoisten ristipaineiden äärellä: toisaalta pitää pärjätä siinä porukassa ja ryhmässä, mutta siihen ei välttämättä aina yhdisty se koulussa pärjääminen. Eli meidän täytyisi pystyä vahvistamaan sitä myönteisen oppimisen kehää ja kierrettä ja sitä, että toisaalta löydetään niitä omia vahvuuksia, että se koulu osaa ja pystyy motivoimaan jokaista lasta löytämään omat vahvuudet [Puhemies koputtaa] ja oppimisen ilon myöskin. Tämä korostuu vahvasti uusissa opetussuunnitelmissa. [Puhemies koputtaa] Siihen tarvitaan opettajankoulutusta lisää, siihen tarvitaan koko yhteiskunta mukaan.

16.43 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys on todella tärkeä, ja edustaja Gustafsson käytti siitä erittäin hyvän puheenvuoron. Pitkän yhteisen matkan jälkeen olemme selkeästi löytäneet toisemme. [Naurua] Kiitoksia, edustaja Gustafsson. [Jukka Gustafssonin välihuuto]

Mutta tähän kysymykseen, joka on siis todella, todella erittäin keskeinen: Nythän noissa poikaporukoissa tuolla kouluissa, yläkouluissa, on valtava energia, ja kysymys on siitä, miten se saadaan suuntautumaan oppimiseen. Hallitus tarjoaa vastaukseksi ihan oikein tämmöistä ilmiöpohjaista oppimista. Se tarkoittaa sitä, että mopon rassaaminenhan voi olla kiinnostavaa, vaikka ei tunnukaan siltä, että sitä matematiikkaa juuri siinä hetkessä tarvittaisiin. No, siihen mopon rassaamiseen sitten sisältyy matematiikkaa, fysiikkaa, kemiaa, ehkä kieliäkin. Tätä me tarvitsemme lisää, ilmiöpohjaista oppimista, ja loppujen lopuksihan se lähtee tietysti opettajasta ja hänen osaamisesta. Kysymykseni on: oletteko, ministeri, samaa mieltä, että nyt ei pitäisi hötkyillä ja alkaa rakentamaan taas kaikenlaisia uusia

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

uudistuksia, kun niitä on jo [Puhemies koputtaa] aika paljon meneillään, vaan antaa opettajille rauha ja tuki ja välineet?

16.44 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uudet opetussuunnitelmat siellä koulujen arjessa tällä hetkellä aiheuttavat paljon työkuormaa opettajille, ja se on ihan tosiasia, ja hallitus on pyrkinyt tukemaan niiden uusien opetussuunnitelmien käyttöönottoa. Opetussuunnitelmat on tehty asiantuntijavoimin, ja kenttä vahvasti on ollut niissä mukana. Nyt on tuettu sitä erityisesti panostamalla täydennyskoulutukseen, eli vaikka meillä on ollut määrärahat niukilla, niin täydennyskoulutukseen on tällä hallituskaudella pystytty lisäresursseja kohdentamaan muun muassa uudenlaisella tutoropettajamallilla, joka on siellä koulujen arjessa toiminut hienolla tavalla. Tänään viimeksi keskustelin täälläkin paikalla olevien opettajien kanssa, jotka toivat esiin tämän tutoropettajamallin yhtenä ratkaisuna monien joukosta.

Juuri nämä sisäisen motivaation kysymykset nousevat myös esiin tutkimuksissa ja uudessa pedagogiikassa: miten löydetään ne tavat, kun jokainen meistä oppii eri tavalla, ja tunnistetaan ne. [Puhemies koputtaa] Me tunnistamme ja tiedämme jokainen poikia ja tyttöjäkin, jotka haluaisivat esimerkiksi peruskoulun jälkeen enemmän käytännön oppimista, ja siihen esimerkiksi ammatillinen reformi tuo työpaikoilla tapahtuvaa oppimista yhdeksi keinoksi.

16.45 Sanna Lauslahti kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selvää on, että tytöt ja pojat saattavat oppia eri tavalla. Nyt on kysymys siitä, millä tavalla meidän uudet opetussuunnitelmamme tuovat mukanaan yksilöllistä lähestymistapaa meidän koululaisiamme kohtaan. Siltä osin oli hyvä, että ministeri nosti esille sen, että tutkijat ovat mukana miettimässä keinoja, joilla me voimme saada pojatkin mukaan. Kun meillä on tässä näin useita muutostekijöitä — edustaja Puumalakin nosti ilmiöpohjaisen oppimisen — niin voi olla, että ne ovat juuri niitä oikeita keinoja tuoda pojille motivaatiota käydä koulua.

Se on selvää, että ovat sitten tytöt tai pojat kysymyksessä, niin meillä on perustaitotaidoiden paikka: matematiikkaa ja lukemista. Ilman niitä ei muuten arjessa selvitä. Kysynkin opetusministeriltä, voisimmeko tehdä ensi vuodesta perustaitotalkoovuoden, matematiikan ja lukemisen vuoden.

16.46 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä ehdotus, eli keskitytään niihin perustietoihin ja -taitoihin. Samanaikaisesti voidaan tuoda sitä omien vahvuuksien löytämistä ja uudenlaista oppimista.

Lukutaitotalkoista olikin jo puhetta. Elikkä tällä hetkellä on asiantuntijaryhmä, siinä ovat vahvasti mukana myöskin kirjastot, päiväkodit, koulut, kansalaisjärjestöt, vanhempainliitot ja niin edelleen mukana edistämässä. Yksi näkökulma on ollut vaikkapa se, miten neuvolat voisivat kannustaa vanhempia lukemaan lapsille, koska se on tällä hetkellä meillä vähän hukassa. Enää neljännes vanhemmista lukee päivittäisesti, siis usein, lapsille esimerkiksi iltasatuja. Tässä me voimme jokainen tehdä enemmän omassa lähipiirissä ja arjessamme. Eli lukutaidon kehittyminen lähtee jo sieltä varhaisista vuosista, ja sitä pitää tietysti koulunkin tukea tässä ajassamme. Samoin meillä on tunnistettu, että meillä liian moni lapsi selvittää peruskoulun ilman, että saa [Puhemies koputtaa] sellaisia tietoja ja taitoja, jotka kantavat toisen asteen opinnoissa ja elämässä. [Puhemies koputtaa] Tähän pitää kiinnittää huomiota.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys EU:n maatalouspolitiikan uudistamisesta (Pertti Hakanen kesk)

Suullinen kysymys SKT 164/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Hakanen.

Keskustelu

16.47 **Pertti Hakanen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Maatalous- ja ruuantuotanto ovat viime aikoina olleet kovien haasteiden edessä, jopa vaikeuksien edessä. Tulevaisuuteen on kuitenkin uskottava, ja katsonkin tässä pitkälle tulevaisuuteen luottavaisesti. Euroopan unionin maatalouspolitiikkaa ollaan uudistamassa merkittävästi tulevalle ohjelmakaudelle. Raskaasta byrokratiasta ja sääntelystä tulee päästä kohti yksinkertaisempaa ja oikeudenmukaisempaa järjestelmää. Digitalisaatio mahdollistaa jo tänä päivänä paljon. Kysynkin ministeri Lepältä: onko teknologia ja digitalisaatio huomioitu riittävästi maatalouspolitiikan uudistamisessa ja Suomen tavoitteissa tulevan ohjelmakauden haasteita punnittaessa?

16.48 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi on ollut aktiivinen ja on aktiivinen tässäkin EU-asiassa. Me olemme valmistelleet jo tulevaa CAPin uudistusta hyvän aikaa. Me olemme myös koonneet kuuden maan joukkueen, jolla me olemme esittäneet yksimielisesti monia asioita sekä norminpurkuun että digitaalisuuden edistämiseen Euroopan unionin tasolla. Ja olen toiveikas, että kun iso joukko maita näin tekee, niin se myöskin eteenpäin saadaan.

Digitaalisuus on tätä päivää, ja ennen kaikkea se on tulevaisuutta. Muun muassa Suomessa ensi keväänä Maaseutuvirasto ottaa käyttöön peltojen monitorointivalvonnan testausten ja kokeilun. Toki iso osa valvonnasta tehdään vanhalla tavalla, mutta kuitenkin uutta etunojaa otetaan myöskin tältä osin, jotta me pystymme entistä tarkempaan järjestelmään, me pystymme entistä yksinkertaisempaan järjestelmään ja järjestelmään, joka palvelee viljelijöitä, neuvontaa, koko elinkeinoa [Puhemies koputtaa] ja myös hallintoa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys seutukaupunkien palveluista (Matti Semi vas)

Suullinen kysymys SKT 165/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Semi.

Keskustelu

16.49 **Matti Semi vas:** Arvoisa puhemies! Hallitus pelaa nyt tiukkaa ja vaarallista peliä. Sote-uudistus ja maakuntauudistus ovat aivan sekaisin. Eilen täällä eduskunnassa runnot-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

tiin hallituspuolueiden ryhmäkurin avulla läpi käräjäoikeusverkoston raju karsiminen. Käräjäoikeus poistuu monista seudullisesti tärkeistä kaupungeista, kuten esimerkiksi Kemistä, Kokkolasta, Iisalimesta, Varkaudesta ja Raahesta. [Eduskunnasta: Kotkasta!] — Samoitte Kotkasta. — Hallitus heikentää koko ajan palveluita alueilla, ja ihmiset ovat huolissaan ja hädissään. Iisalmessa tänä aamuna jopa laskettiin liput puolitankoon, kun iisalmelaiset kokevat, että eduskunta on hylännyt heidät. Haluaisin kysyä kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläiseltä: miten hallitus aikoo pitää kiinni kansalaisten yhtenäisyydestä, etteivät seutukaupunkien ja harvaan asuttujen alueiden ihmiset koe jäävänsä yksin?

16.50 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on tosi tärkeä kysymys, ja tähän velvoitti myös eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö tässä jokunen aika sitten, ja tämän myötä myös seutukaupunkien osalta kaupunkineuvos Antti Rantakokko teki muutama aika sitten tänä syksynä laajan selvityksen, jossa hän nosti esille näitten seutukaupunkien asiaa ja asemaa ja samalla arvioi sitä, miten paljon meillä on lähtenyt valtion työpaikkoja pois kyllä jo edellisenkin ja sitäkin edellisen ja aika monen hallituksen aikana. Nyt tietysti meidän pitää hallituksen piirissä miettiä se, että kun näitä julkisen puolen työpaikkoja on lähtenyt näin paljon pois, millä tavalla me pystymme auttamaan ja edistämään erityisesti näiden maakuntien kakkoskaupunkien, jotka eivät ole niitä maakuntakeskuksia, tilannetta, ja tätä pohditaan parhaillaan hallituksen piirissä. Minulla itselläni on tarkoitus tavata tätä laajaa verkostoa tässä lähiviikkoina, voi olla, että menee ensi vuoden alkupuolelle. Pidän tärkeänä, että Suomessa on [Puhemies koputtaa] monimuotoista kaupunkipolitiikkaa, ja seutukaupungit ovat tässä tärkeä osa.

Kysymyksen käsittely päättyi. [Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoiset edustajat! Tässä kyselytunnilla oli yksi sellainen iso kysymys, joka yhdisti koko salia, jossa oli tarpeen antaa kaikille ryhmille puheenvuoroja. Sen jälkeen jäi nyt vähän vähemmän aikaa muille kysymyksille. Näille muille, jokaiselle, annetaan tässä tilaa sijaa.

2.6. Suullinen kysymys sote-uudistuksesta (Anna-Maja Henriksson r)

Suullinen kysymys SKT 166/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Henriksson.

Keskustelu

16.52 Anna-Maja Henriksson r: Värderade talman! Regeringens vårdreform tar sig nya vändningar varje vecka. Det senaste exemplet kommer nu från sjukhuset i Meri-Lappi, där också regeringens egna fullmäktigeledamöter går emot såväl sin egen minister som sin egen fullmäktigeordförande. Det här är ett tydligt tecken på att befolkningen inte har förtroende för den vårdreform som regeringen nu planerar.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Arvoisa puhemies! Länsi-Pohjan sairaalan ulkoistus puhuu selkeää kieltä: usko hallituksen sote-uudistukseen on loppumassa jopa keskustan omassa piirissä. Samanlaista keskustelua käydään nyt monessa paikassa Suomessa. Arvoisa hallitus, ettekö näe, että nyt olisi aika viheltää tämä peli poikki ennen kuin saadaan aikaiseksi kunnon kaaos, mitä me emme halua? Arvoisa hallitus, oletteko valmiita lykkäämään tämän keskittämisuudistuksen voimaannpanoa niin, että sote-uudistus ja päivystysuudistus kulkisivat käsi kädessä, eikä näin, että nyt tehdään asioita, [Puhemies koputtaa] joissa ihmiset eivät ole mukana ja joissa ihmiset jätetään oman onnensa varaan?

16.53 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei hallitus ole luopumassa sote-maakuntaudistuksestaan, päinvastoin. Juuri tämän vuoksi tätä uudistusta tarvitaan, että suomalaiset palvelut voidaan taata. Ja vakuutan, että hallituksenkin uudistuksen ytimessä on lähipalvelujen turvaaminen. Viittaatte täällä viime viikolla pitkään keskusteltuun Meri-Lapin Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin tilanteeseen ja ennen kaikkea hallituksen päätöksiin, jotka liittyvät terveydenhuollon yhteen osaan eli erikoissairaanhoidon ja sen leikkaustoimintaan. Laki, joka liittyy tähän, terveydenhuoltolaki, on annettu eduskunnassa noin vuosi sitten, ja se liittyy siihen, mikä on suomalaisten sairaaloiden välinen työnjako, ja sen osalta totean, että Suomessa joka ikisessä sairaalassa, joka tähän asti on julkisesti toiminut, on toimintaa myös jatkossa, ja nyt teemme vain työnjakoa sen välillä, minkälaisia leikkauksia tehdään missäkin päin. Ja myös tuolla Meri-Lapissa [Puhemies koputtaa] julkisenakin tuotantona päivystys olisi kyetty taakaamaan.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.7. Suullinen kysymys seksuaalirikoksia koskevasta lainsäädännöstä (Antero Laukkanen kd)

Suullinen kysymys SKT 167/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Laukkanen.

Keskustelu

16.54 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Säännöllisin väliajoin julkisuuteen nousee seksuaalirikoksissa annettuja tuomioita, jotka koettelevat kansalaisten oikeustajua. Tuomiot koetaan usein aivan liian lieviksi ja jopa uhrin kokemusta vähätteleviksi. Tällä viikolla julkisuudessa ollut Turun hovioikeuden tuomio lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä nosti taas esille kysymyksen siitä, onko asiaa koskeva lainsäädäntömme riittävää. Järkyttävää on, että viime vuosina erityisesti lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset näyttäisivät olleen lisääntymässä. Lapsiin kohdistuvat rikokset asettavat lainsäädännölle omat haasteensa. Lapsen oikeusturvan varmistamiseksi lapsen heikompi asema ja ikään liittyvät erityispiirteet tulisi pystyä jo lain tasolla paremmin huomioimaan.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Arvoisa puheenjohtaja! Kysynkin asianosaiselta ministeriltä: [Puhemies koputtaa] tulisiko lapsen heikompi asema ja ikään liittyvät erityispiirteet huomioida paremmin seksuaalirikoksia koskevassa lainsäädännössä lasten oikeusturvan parantamiseksi?

16.56 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovallan tärkein tehtävä, uskallan väittää, on turvata jokaisen kansalaisen fyysinen koskemattomuus ja turvallisuus. Erityisesti lasten osalta tämä on äärimmäisen tärkeä tehtävä, tietysti samalla myös äärimmäisen vaikea tehtävä, koska nämä rikokset, mitä tehdään, äärimmäisen julmat rikokset, tapahtuvat perhepiirissä, lähipiirissä, jolloin henkilö on haavoittuvassa asemassa monellakin tapaa. Näiden tekojen paljastuminenkin on hyvin ison muurin takana. Tarvitaan laaja-alaisia toimenpiteitä juuri kuten tälläkin kyselytunnilla on tullut esiin: lastensuojelun toimenpiteitä, ennalta ehkäiseviä palveluja, hyvin laaja-alaisesti toimenpiteitä. Siinä vaiheessa ollaan jo hieman myöhässä, jos tarvitaan rikosprosessuaalisia toimenpiteitä. Mutta sitten kun niitä tarvitaan, niin kyse on siitä, mikä on oikeudenmukainen rangaistus tietyistä teoista, ja ministeriössä on käynnistynyt tämä työmaa, jossa erityisesti lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia pohditaan, ja alkuvuonna tulee johtopäätöksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Täällä on vielä yksi varsinainen kysymys, mutta kun on hetki aikaa, tämän kysymyksen tärkeyden vuoksi myönnän yhden lisäkysymyksen. Pyydän edustajia, jotka haluavat sen esittää, nousemaan ylös.

16.57 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen rikoslaissahan sanotaan, että raiskaus on törkeä, jos sen kohteena on alle 18-vuotias lapsi. Nyt monet meistä ovat järkyttyneet kuullessaan ja lukiessaan oikeuden päätöksestä, jossa tällaista tekoa ei kuitenkaan ole katsottu oikeudessa raiskaukseksi, kun ei ole pystytty näyttämään toteen varsinaista väkivaltaa eikä lapsen vastustelua. Olin itse 90-luvun puolessavälissä lakivaliokunnassa, kun rikoslakia tältä osin uudistettiin, ja itselleni jäi toinen käsitys kuin mitä nyt tässä kyseisessä oikeustapauksessa on siitä, mitä tällä lakipykälällä tarkoitimme. Ja toki kaikki nämä toimet, mitä ministeri luetteli, että vähennettäisiin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja erityisesti seksuaalista väkivaltaa, noin yleisesti ovat hyvin tarpeellisia, mutta kysyn: katsooko ministeri, että tätä kyseistä rikoslain kohtaa olisi syytä täsmentää niin, että lapsen kohdistuva [Puhemies koputtaa] väkisinmakaaminen olisi ilman muuta raiskaus — ja törkeä raiskaus?

16.58 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän varsinaiseen tuomioistuimen ratkaisuun en perustuslainkaan takia sanallakaan koske. Se on tuomioistuinten riippumattomuuden piirissä. Ne katsovat rikoslain ja tämän salin säätämien lakien tulkintaa täysin riippumatta meidän puheistamme. Mitä tulee yleisesti rangaistustasoon ja rangaistuskäytäntöihin pidemmällä aikavälillä Suomessa, niin teen vasta huolellisen analyysin jälkeen johtopäätökset siitä. Ne katsotaan nyt rangaistusasteikkojen, rangaistuksen kovuuden kokonaisuudessa, samoin nämä tunnusmerkistökysymykset, tarvitseeko tehdä joitain sanamuotojen tai parametrien muutoksia, jotta varmasti rikosvastuu toteutuu tehokkaasti ja niin, että lasten erityinen haavoittuva asema tulee huomioituksi näissä prosesseissa.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varainsiirtoverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 153/2017 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 153/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi verotusmenettelystä annetun lain ja hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 130/2017 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 17/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 17/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.01 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan verojaosto oli tästä tervetulleesta esityksestä yksimielinen. Tässä täydennetään verosopimuksia Andorran, Liechtensteinin, San Marinon, Monacon ja Sveitsin osalta, ja vaikka lähes kaikki nuo mainitut maat ovat kääpiövaltioita noin kokonsa puolesta, niitten merkitys veroparatiiseina, varojen piilottelussa, harmaassa taloudessa ja rahanpesussa on huomattava. Siksi on erittäin merkittävää ja erittäin tervetullutta, että Euroopan tasolla uutta vauhtia saanut veronkierron vastainen taistelu saa tässä lisää työkaluja myös Suomen osalta.

Aikaisempien verosopimusten nojalla Suomen viranomaiset ovat joutuneet tekemään tutkintapyyntöjä näihin maihin, ja se on ollut vaikeata. On pitänyt voida siis yksilöidä epäilty rikos. Se merkittävä parannus on ollut se, että nyt tätä koskee samantyyppinen automaattinen tietojenvaihto finanssialalla kuin tässä juuri voimaan astuneessa yleissopimuksessa yli sadan maan osalta, jonka valtiovarainministeri Rinne aikoinaan allekirjoitti ja joka nyt on sitten voimassa.

Siitä, kuinka pitkälle tässä asiassa on tultu, voinee kertoa yksinkertaisesti se, mitä tapahtui suomalaisten varakkaiden yksityishenkilöiden Liechtensteiniin piilottamille varoille. LGT-pankin työntekijähän varasti tilitietoja vuonna 2002, ja 17 suomalaisen osalta nämä tulivat verottajan tietoon muutamaa vuotta myöhemmin. Verottaja ei tohtinut lähteä tekemään näistä rikosilmoituksia, vaan ainoastaan veronkorotuksia, ja tämä aiheutti sellaisen

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

myrskyn, jonka jälkeen suomalainen verottaja, Verohallinto on toiminut tässä aivan toisella, kiitettävällä tavalla. Me tulemme pitämään huolen myöskin verotusmenettely- ja veronkantolakien uudistuksen osalta siitä, [Puhemies koputtaa] että kynnys rikosilmoitusten tekemiseen ei laske.

17.04 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin hallituksen linja tässä veronkiertoasiassa on ollut kirkas ja selvä. Näitä veroparatiiseja pitää nimenomaan jahdata ja saada ne loppumaan, kuten valtiovarainministeri Petteri Orpo pari päivää sitten tuossa puhujakorokkeella todisti. Elikkä hallituksen linja on se, että veroparatiisit lopetetaan niin kauan kuin se Suomesta on kiinni. Niitä esityksiä aina kannatetaan ja saadaan nämä veronkiertoväylät tukittua. Tähän tarvitaan kahta asiaa: Toinen on se, että me tarvitsemme kansainvälistä yhteistyötä, elikkä Euroopan unionin mittapuussa me tarvitsemme kumppaneita, että nämä porsaanreiät saadaan tukituksi. Sitten se toinen asia, mikä toimii tämän asian eduksi, on tietenkin tutkiva lehdistö ja media. Sieltä tulee aina erilaisia paljastuksia, joiden kautta sitten nämä erilaiset veroparatiisit lähtevät julkisuuden kautta purkautumaan.

Tämä on aivan oikeaa kehitystä, ja tämä hallituksen politiikka, joka lähtee siitä, että veroparatiisit hävitetään, tukee myös sitä. Tekemällä kansainvälistä yhteistyötä esimerkiksi EU:n mittapuussa pystymme parhaiten käymään veroparatiisien kimppuun. Jokaisen on helppo ymmärtää, että pieni Suomenmaa, 5 miljoonan kansakunta täällä pohjoisessa, yksinään kovin vähän voisi tälle asialle mutta Euroopan unionin jäsenenä ja yhteistä veropolitiikkaa Euroopassa tekevänä varmaan pääsemme paljon parempiin lopputuloksiin. Uskon, että kymmenen vuoden sisään tässä asiassa pääsemme paljon paljon eteenpäin tähän hetkeen verrattuna.

17.05 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten edustaja Hoskonen totesi, niin nykyisen hallituksen linja suhteessa veronkiertoon, veronvälttelyyn, aggressiiviseen verosuunnitteluun on tiukka, aivan kuten oli edellisenkin hallituksen. En tiedä, olisiko asiaa voinut ilmaista sen selkeämmin kuin valtiovarainministeri Orpo teki, kun hän tässä salissa jokin aika sitten totesi, että "muuten olen sitä mieltä, että veroparatiisit on tuhotava".

Herra puhemies! Yleiset ihmisoikeudet ja ihmisoikeusperiaatteet ovat jokaisessa sivistysvaltiossa ja oikeusvaltiossa erittäin keskeisiä. Kuitenkin joskus tuntuu siltä, että näitä hyviä periaatteita muun muassa oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä pyritään käyttämään asianajajien toimesta siihen, että rikolliset pääsisivät palkahästä selvissäkin tapauksissa.

Kerron kaksi esimerkkiä.

Suomessa viime vaalikaudella hallitus esitti muutosta, joka tähtäsi siihen, että laittomasti hankittuja todisteita ei voitaisi käyttää. Tämä periaate tuli tietysti yleisestä länsimaisesta, eurooppalaisesta oikeusajattelusta ja yleisistä ihmisoikeusperiaatteista, koska katsottiin, että jos laittomasti hankittuja todisteita voi käyttää, se on vaaraksi oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille. Tässä hallituksen esityksessä pääsääntö oli se, että laittomasti hankittuja todisteita ei voi käyttää, joskin kuitenkin tietyissä tilanteissa olisi voinut käyttää. Tämä hallituksen silloinen esitys olisi merkinnyt esimerkiksi sitä, että kun täällä mainitut Liechtensteinin varastetut tai kavalletut paperit olisivat joutuneet suomalaisen oikeusjärjestelmän ja verottajan käsiin, niin näitä ei olisi voinut käyttää, koska ne oli hankittu laittomasti.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Pyydän, että puhuja jatkaa puhujapöytästä.

Puhemies, jatkan pöytästä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Herra puhemies! Siis pyrkiessään toteuttamaan ylimitoitettuja tulkintoja ihmisoikeusperiaatteista ja ennen kaikkea oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteista viime vaalikaudella hallitus esitti eduskunnalle esitystä, joka lähti siitä, että laittomasti hankittuja todisteita ei voi käyttää. Me kaikkihan olemme nähneet amerikkalaisia rikoselokuvia, joissa murhamies pääsee vapaaksi sen perusteella, että käy ilmi, että esimerkiksi esitutkinna on rikottu joitakin menettelysääntöjä. No, niissä elokuvissa tämä asia ratkeaa niin, että Clint Eastwood tulee ja ottaa kiinni tämän konnan tai tapahtuu jotain muuta onnellista, mutta elävässä elämässä hallitus siis esitti eduskunnalle pääsääntöksi, että laittomasti hankittuja todisteita ei voi käyttää. Tämä olisi tarkoittanut, että esimerkiksi näiltä pankkivarkailijoilta, jotka ovat laittomasti vuotaneet, välittäneet edelleen tällaisia salaisia tilitietoja, ei näin, laittomasti, hankittuja todisteita olisi voinut käyttää ja esimerkiksi näissä Liechtensteinin tapauksissa, joissa puolustusasianajat luonnollisesti vetosivat siihen, että nämä todisteet ovat... mikä se termi nyt on, ei ole "käyttökiellossa" mutta, no, en saa käsitettää nyt mieleeni, mutta joka tapauksessa näitä ei voisi käyttää. Onneksi — tai ei se ollut pelkästään onnea, vaan siinä tarvittiin aika paljon työtä taustalla — eduskunta ja sen lakivaliokunta eivät hyväksyneet hallituksen esitystä sellaisenaan vaan käänsivät asian toisinpäin: laittomasti hankittuja todisteita saa käyttää, ellei se vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista. Se, että laittomasti hankittuja todisteita saa käyttää, ei tietystikään tarkoita sitä, että esimerkiksi poliisi tai joku muu saa laittomasti hankkia todisteita. Jos poliisi syyllistyy rikoksiin, virkavirheisiin, niin siihen on sitten omat sanktionsa.

Toinen esimerkki, lyhyesti, on jo aikaisemmin täällä esille ottamani ne bis in idem -sääntö, eli Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien päättyi siihen, että on niin väärin, että törkeän verorikoksen tehneelle tulee sekä veronkorotus että rikosoikeudellinen sanktio, ja niinpä Suomessa tuli eduskunnan ja oikeuslaitoksen välille vuosien prosessi, jossa muutettiin oikeusjärjestelmäämme tältä osin sellaiseksi, että törkeäkin verokonna voi selvitä ilman oikeudenkäyntiä, jos hänelle tulee veronkorotus, ja silloin hän myös selviää ilman sitä kielteistä julkisuutta, joka tällaiseen oikeudenkäyntiin liittyisi. Tämä uudistus tältä osin perustui Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen linjaukseen. Nyt kuitenkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on eräässä Norjaa koskevassa tapauksessa linjannut toisin, eli voidaan kuitenkin samasta teosta langettaa sekä veroseuraamus että rikosoikeudellinen seuraamus. Ja haluan, herra puhemies, kannustaa Suomen hallitusta ottamaan tämän asian uuteen tarkasteluun, koska se vanha systeemi oli mielestäni ihan hyvä.

17.10 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowieczin tässä lopussa esiin nostama kysymys on painava, ja se on ehdottomasti sellainen, jota täytyy täällä eduskunnassa valtiovarainvaliokunnassa ja sen verojaostossa tutkia — se, millä tavoin tämän ne bis in idem -säännön soveltaminen toteutuu käytännössä. Mikäli nähdään, että siinä on jonkinlaisia porsaanreikiä, ne pitää tukkia.

Tämä Liechtensteinin LGT-pankin tietovarkaus oli itse asiassa historiallinen. Saksan tiedustelupalveluhan osti cd-levyn näitä tietoja, siellä oli tietoja useitten Euroopan maiden rikkaiden kansalaisten piilottamista varoista, muun muassa tosiaan suomalaisten, joista osa esiintyi jopa peitenimellä, mikä kertoo toiminnan suunnitelmallisuudesta, ja se oli yksi merkittävä käännekohta, sanoisinko, tässä eurooppalaisessa keskustelussa, joka liittyy ve-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

ronkiertoon ja omaisuuden pimitykseen. Siitä seurasi lukuisia tutkivia juttuja ja rikosprosesseja ympäri Eurooppaa, ja muun muassa Kreikassa tämä taisi johtaa siihen, että yksi valtiovarainministeri erotettiin sen takia, että hän oli jostain käsittämättömästä syystä hukannut Saksasta saamansa cd-levyn, jossa oli kreikkalaisten miljonäärien Sveitsiin ja Liechtensteiniin piilottamien varojen tietoja samaan aikaan, kun Kreikan valtiontalous oli vaikeuksissa. Mutta vielä pari sanaa, jotka tulen esittämään pönttöön. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Olen edustaja Zyskowiczin kanssa samaa mieltä myös siitä, että tämä rajanveto veronkorotusten ja rikosprosessien välillä on äärimmäisen tärkeä, sanoisinko, yleisen oikeustajun sekä tällaisen rikollisen toiminnan yleisestäävyyden kannalta. Siksi meillä verojaostossa juuri nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys 97/2017, joka käsittelee siis veronkantoa ja veromenettelyitä, on tässä suhteessa äärimmäisen tärkeä, ja olemme käyttäneet siihen paljon aikaa.

Kysymyshän on siitä, että haluamme varmistua siitä, kun Verohallinto on muuttanut ansiokkaasti toimintatapojaan tämän kymmenen vuoden aikana ja nostanut melko selkeillä sisäisillä toimintaohjejärjestelyillään systemaattisesti rikosjuttuja, että tämä toiminta ei vaarantuisi, että se rikostutkinnan kynnyksellä ei suinkaan nousisi. Me emme saa lainsäätäjänä antaa sellaista viestiä Verohallinnolle, että suhtautuisimme veronkiertoon tai edes aggressiiviseen verosuunnitteluun jotenkin aikaisempaa löperömmiin. Siksi on hyvin tärkeää, että tämä lainsäädännön viesti ulospäin on myös se, että mieluumminkin korotetaan sanktioita ja seuraamuksia kuin että tulee ainakaan sitä kuvaa, että niitä alennettaisiin, ja samoin se, että Verohallinnossa olisi varmuus siitä, että mieluummin viedään asia rikostutkintaan ja siinä kohtaa katsotaan, että jos edellytykset eivät täyty, niin tyydytään siihen veronkorotukseen. Mutta vielä lisäksi on se, määrätäkö normaali, norminmukainen veronkorotus, joka hallituksen esityksessä olisi vain 2 prosenttia, vai joillakin edellytyksillä korotettu veronkorotus. Eli sekin asia on nyt tässä epäselvä, kannustaako tämä aiottu lainsäädäntö nyt Verohallintoa toimimaan riittävällä tiukkuudella ja nimenomaan siten, että tämä pelko seuraamuksista estäisi ja hillitsisi veronkiertoa.

Kuten sanoin jo, meidän täytyy tehdä kaikkemme sen eteen, että kynnyksellä ei suinkaan nousisi, ja siksi se huoli oli täälläkin esillä pari viikkoa sitten eduskunnan kyselytunnilla.

17.15 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Voin tuossa vieressä istuvalle juristille todeta, että tuo juridinen termi, jota hän haki, on siis hyödyntämiskielto — jää pöytäkirjaan sekin sitten oikein.

Edustaja Zyskowicz hyvällä tavalla toi tätä asiaa ja tätä problematiikkaa esille, ja itse haluan nostaa tähän myös nämä Ylen MOT-ohjelman hallussa olevat Panama-paperit, joita se ei ole halunnut luovuttaa keskusrikospoliisille. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan näissä on esimerkiksi satoja suomalaisnimiä, ja he ovat pitäneet arvokkaampana sitä, että he saavat jatkossakin tämän ICIJ-verkoston kautta uutisia kuin sitä, että pystyisi suomalainen poliisi puuttumaan harmaaseen talouteen ja veronkiertoon. Hivenen tässä tapauksessa kyllä tulee mieleen se, että meitä poliitikkoja usein media arvostelee siitä, että me emme riittävästi toimi ja tee veronkierron ja harmaan talouden ehkäisemiseksi ja estämiseksi, ja kun nyt olisi selkeää materiaalia, jolla voitaisiin puuttua tehokkaasti keskusrikospoliisin toimesta, niin mitä tekee suomalainen media? Se ilmoittaa, että emmepä annakaan sitä. Se on vedonnut siihen, että tämä lähde paljastuisi, jos he antavat sen keskusrikospoliisille, mutta tuhannet toimittajat, joilla tällä verkostolla tämä materiaali on, eivät ole saaneet tätä

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

lähdettä selville, eli se ei ole oikein kestävä peruste tälle, että tietoa ei haluta antaa poliisille, joka asiaa voisi selvittää. Eli tässä yksi esimerkki, missä meitä arvostellaan, että emme tee riittävästi, mutta kun tietoa olisi niillä, jotka arvostelevat, niin eivät he haluakaan, että suomalainen poliisi tekee.

17.17 Ville Vähämäki ps: Puhemies! Totean vain ihan lyhyesti sen, mitä tässä keskustelussa ei ole todettu. Tässähän laajennetaan automaattista tietojenvaihtoa, eli siis jatkossa saadaan näistä viidestä valtiosta finanssilaitoksista tilisaldot, osingot, myyntivoitot ja lunastuksesta saadut tulot tai tilille hyvitetty tulo sen tietyn ajanjakson väliltä. Siis toisin sanoen siinä mielessä, mitä me pankkisalaisuudesta olemme yleensä ajatelleet, jatkossa sitä ei enää ole, eli tuonne ulkomaille ei kauheasti enää tuloja pysty piilottelemaan. Kyllä ne tiedot sieltä automaattisesti Suomeen tulevat.

17.17 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Kyllä minussa sen verran vielä journalistia on jäljellä, että pidän myöskin toimittajan lähdesuojaa äärimmäisen tärkeänä asiana. [Timo Heinonen: Ei lähdesuoja siinä paljastu!]

Sanotaan näin, että tärkein ja tehokkain tapa saada tämä veronkierto, aggressiivinen verosuunnittelu ja varallisuuden piilottelu kuriin ovat juuri nämä kansainväliset tietojenvaihtosopimukset ja transparenssin lisääminen, jossa tämäkin kansainvälinen sopimus on yksi osa tätä suurta kehityskulkua, jossa tulee pääsäännöksi se, aivan kuten edustaja Vähämäki sanoi, että pankkisalaisuus rikkoutuu, ja pääsäännöksi tulee se, että piiloteltu omaisuus tulee näkyviin, eikä enää niin, että se on poikkeustilanne, rikos, varkaus tai joku vuoto, jonka kautta nämä tiedot tulevat esille. Siinä on vielä lisäksi se ongelma, että siihen voi liittyä jokin sellainen rikollinen menettely, joka ehkäisee tämän materiaalin aitoa käyttämistä siihen aiottuun syytteen nostamiseen ja rikostutkintaan ja sillä tavalla ei johda toivottuun päämäärään.

Yksi asia, joka olisi kuitenkin tärkeää tässä yhteydessä säätää ja josta käsittääkseni tässä salissa ei ole vielä riittävästi puhuttu, on tietysti sellainen lainsäädäntö, joka suojelisi ilmi-antajaa tai tämäntyyppisten tietojen julkisuuteen tuojaa, jolloin pääsisimme eteenpäin tässä edustaja Heinosen esiin nostamassa dilemmassa, eli niin sanottu whistleblower-lainsäädäntö, joka itse asiassa kuuluu sosiaalidemokraattien julkaisemaan kansainvälisen veronkierron estävään pakettiin.

17.19 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Itse haluan ehdottomasti kunnioittaa lähdesuojaa, myös itse entisenä toimittajana, ja se on tärkeää jopa sen takia, että tällaisissa tapauksissa saattaisi olla vaikkapa henki uhattuna, jos näiden tietojen antajien henkilöllisyys selviäisi. Mutta kyllä tämä syy on itse asiassa naurettava, sillä tästä materiaalista eivät nämä lukuisat toimittajat ole pystyneet sitä selvittämään, ja esimerkiksi Verohallinto Suomessa on todennut, että tämä ei ole kestävä syy olla antamatta näitä tietoja vähintäänkin verottajalle mutta myös keskusrikospoliisille, joka niistä on ollut kiinnostunut. Eli en missään tapauksessa itse kannata sitä, että lähdesuojaa murennettaisiin, mutta nyt on kyse siitä, haluaako media, tässä tapauksessa Yleisradio ja MOT, antaa nämä tiedot suomalaiselle verottajalle niin, että nämäkin rahat saataisiin verotuksen piiriin.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 130/2017 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 144/2017 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 20/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 20/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.21 **Mikko Savola kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tässä joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisessahan käsitellään Helsingin seudun kuntayhtymän määrittelyä ja HKL:n määrittelyä. Eli tänne tulee kaksi kuntaa lisää liikenteen järjestäjiksi eli kunnallisiksi viranomaisiksi. Tämä laki käsittelee sitä, ketkä voivat kunnallista viranomaistoimintaa harjoittaa ja näin ollen järjestää joukkoliikennepalveluita. Tämä kysymyshän oli varsin ajankohdainen, kun tätä liikennekaarta käsiteltiin tässä salissa joitain viikkoja sitten. Tämä on tietysti sikäläkin aiheellinen, että kun tämä liikennekaari etenee, niin tämäntyypiset kysymykset tulevat vastaan tuolla maakunnassa muuallakin.

Ja erityisesti raideliikenteeseenhän tämä liittyy, kun VR:n monopoli on päätetty purkaa ja nyt sitten tulee uusia tapoja tuottaa näitä joukkoliikennepalveluita tuolla maakunnissa. Eli VR ei tule tulevaisuudessa olemaan enää ainut toimija, joka tuolla liikkuu. En yhtään ihmettele sitä tyytymättömyyttä, mitä ihmisiltä tällä hetkellä tulee raideliikenteen palvelujen suhteen. No, tietysti junat ovat täynnä, ja se on hyvä, pääreitti kulkee hyvin, mutta kun mennään pikkuisenkin sivuun pääreitiltä tai isompien kaupunkien välistä, niin jo alkaa niitä ongelmia tulla. Eivätpä esimerkiksi edustaja Heinosen kotikulmilla ne junat meinaa pysähtyä läheskään kaikilla Hämeen pysäkeillä, ja eipä meinaa pysähtyä kuin osa junista Seinäjoen ja Tampereenkaan välissä, Parkanossa, mitä reittiä itsekin tulee paljon käytettyä — puhumattakaan sitten niistä junista, jotka kulkevat poikittaisyhteyksiä pitkin ja esimerkiksi Haapamäen rataa pitkin, joka kulkee sieltä omienkin kotiseutujeni läpi. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Herra puhemies! Jatketaanpa täältä puhujakorokkeelta. — Kaiken kaikkiaan tähän meidän joukkoliikenteeseemme täytyy parannuksia saada. Kyllä kun useampia vuosia kunnallispäättäjänä on käynyt täällä sitä niin sanottua edunvalvontaa harjoittamassa ja aina näistä rautatieliikenneyhteyksistä, joukkotieliikenneyhteyksistä eri ministereiden ja ministeriön virkamiesten kanssa puhumassa, kuinka näitä liikenneyhteyksiä saataisiin tuolla maaseudulla säilytettyä, niin ollaan aina tultu niitten kysymysten ääreen, että VR:n toimintaa on pikkuisen supistettu vuosi vuodelta. Kun tällä hetkellä esimerkiksi tuota poikittaisliikennettä katsotaan siellä Haapamäen radan varressa, niin siellä kaksi junaparia liikkuu, ja käytännössähän tilanne on se, että sitä rataa ihmiset eivät siinä mittakaavassa pysty käyttämään kuin heidän pitäisi käyttää.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Raideliikenteenhan pitää pystyä palvelemaan ensinnäkin pendelöintiä eli työmatkaliikennettä. Sen pitää pystyä vaihtoyhteyksiä palvelemaan. Sen pitää pystyä palvelemaan paremmin opiskelijoita, että he pääsevät kotiseuduilleen ja käyttämään myös opiskeluihin niitä raideyhteyksiä, koska varsinkin korkeakoulut ovat maakuntakeskuksissa mutta hyvin moni silti haluaa siellä kotiseudullakin käydä useammin kuin vain jonkun kerran vuodessa tai kuukaudessa. Eli tätä joukkoliikennepuolta meidän pitää pystyä kehittämään, ja sen vuoksi uskon kyllä siihen, että tällä raideliikenteen avaamisella pystymme saamaan uusia toimijoita.

Nyt tullaan sitten siihen, mihinkä tämän laki liittyy, eli uusien järjestäjäoikeuksien antamiseen. Kyllä ainakin siellä meidän kotiseudullamme odotukset ovat korkealla. Etelä-Pohjanmaan liitto, Pohjanmaan liitto, Pirkanmaan liitto ja Keski-Suomen liitto ovat yhdessä lähteneet selvittämään raidepilottia, jonka myötä kartoitetaan niin toimijoita kuin järjestämistapoja sinne ja jossa pyritään nimenomaan puuttumaan edellä mainittuihin ongelmiin raideliikenteen saavutettavuudessa.

Mahdollisuuksiahan paljon on, ja matkailu on tietysti yksi niistä keskeisistä mahdollisuuksista. Aivan kuten varmasti moni on hyviä uutisia lukenut, niin niille seuduille tulee pian uusia asukkaita Kiinasta, ja matkailijamäärät tulevat aivan varmasti lisääntymään pandojen tulon myötä myöskin näiden ratayhteyksien varrella, joten sen vuoksi pitää myös tästä joukkoliikenteestä pystyä huolehtimaan paremmin ja tarjoamaan niitä edellytyksiä, että niin kansainväliset turistit kuin sitten ihan meidän suomalaiset turistimme pystyvät myös joukkoliikennettä käyttämään matkailuun ja käymään eri matkailukohteissa ilman omaa autoa.

Herra puhemies! Tämä laki on yksi osa liikennekaarta, ja se etenee. Selvitykset etenevät ja neuvottelut etenevät, ja minulla on kyllä se usko, että kyllä tästä hyvä kokonaisuus Suomeen saadaan aikaan, kun aika kuluu ja päästään asioissa eteenpäin.

17.27 Ari Torniainen kesk: Herra puhemies! Tässä salissa on useasti keskusteltu joukkoliikenteen kehittämisestä ja etenkin työmatkaliikenteen mahdollistamisesta eri joukkoliikennekulkuvälineitä hyödyntäen. Tämä hallituksen esitys, tämä lakiesitys, jossa muutetaan joukkoliikennelakia siitä syystä, että Siuntion ja Tuusulan kunnat ovat halunneet, että ne voivat liittyä HSL:n eli Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän toimivaltaiseen alueeseen ja osaksi sitä, on lähtöisin Siuntion ja Tuusulan kunnan toiveista. Omalta osaltani haluan kiittää ministeri Berneriä ja myöskin hallitusta siitä nopeasta reagoinnista tähän asiaan. Siten tämä esityksen kautta ja tämän lain kautta siuntiolaiset ja tuusulalaiset voivat työmatkojaan suorittaa sitten useammalla joukkoliikennevälineellä.

Kun tätä asiaa on käsitelty liikenne- ja viestintävaliokunnassa, niin tämä mietintö on yksimielinen. Se on hyvä asia. Siinä asiantuntijakuulemisessa tuli hyvin selkeästi esille tämä lippu- ja maksujärjestelmien rajapintojen avaaminen. Se tarkoittaa sitä, että yhdellä lipulla voi suorittaa matkaketjun pisteestä A pisteen B kautta esimerkiksi pisteeseen C, vaikka käyttää eri joukkoliikennemuotoa, junaa tai bussia. Sen tulee olla kaiken a ja o, että tähän järjestelmään meillä päästään, mitä laki liikenteen palveluista edellyttää myöskin. Tämä edellyttää nimenomaan sitä, että rajapinnat ovat avoimia, ja erityisesti uudenlaisten matkaketjuja tarjoavien palveluiden syntyminen vaatii välttämättä rajapintojen avaamista ja niiden hyödyntämisen sallimista.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

17.29 Timo Heinonen kok: Herra puhemies! Edustaja Savola pitkässä puheenvuorossaan tätä asiaa hyvin kävi läpi, ja halusin oikeastaan tässä, kun puhutaan nyt raideliikenteen sujuvuudesta, kiittää myös ministeri Berneriä ja ministeri Orpoa siitä, että tässä talousarvion täydentävässä esityksessä viedään eteenpäin myös pääradan raidekapasiteetin parantamista. Se on hyvin oleellinen tässä kokonaisuudessa. Kun raideliikennettä avataan, niin kuten kuin edustaja Savola toi esille, ihmiset eivät ole tyytyväisiä tällä hetkellä VR:n tarjoamiin palveluihin. Tunnin juna miellyttää niitä, jotka pääsevät kyytiin, mutta matkan varrella Hämeenlinnasta, Riihimäeltä ja monesta muusta paikasta tunnin junaan ei pääse kyytiin, ja silloin matkat ovat puolentoista tai kahden tunnin matkoja. Silloin me tarvitsemme näille reiteille lisää toimijoita, ja tämä pääradan välityskyvyn parantaminen helpottaa koko Suomea ja on siinä mielessä tärkeä.

Tämä liikkumisen ja kuljettamisen ketjukokonaisuus, jota ministeri Berner on hyvällä tavalla eteenpäin vienyt, on sitä tulevaisuutta, mitä tarvitaan. Ihmisen pitää voida jatkossa ostaa esimerkiksi mobiilisovelluksella paketti, jossa käytetään sujuvasti erilaisia liikkumisen keinoja. Se voi sisältää taksia, linja-autoa, bussia, vaikkapa ratikkaa, miksi ei laivaan ja lentokoneeseen asti ja niin poispäin. Silloin ollaan siinä sujuvassa liikkumisessa ja vielä toivottavasti niin, että me saamme myös sinne maaseudulle näitä palveluita. Samassa autossa pitää voida kulkea pakettien, lapsien, mummojen ja työssä käyvien. Silloin me olemme sellaisessa liikkumisessa ja kulkemisessa, josta hyötyvät kaikki suomalaiset.

17.31 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Minäkin yhdyn näihin kiitoksiin, mitä tästä esityksestä on sanottu. On hyvä huomata se, että kun Suomi kaupungistuu ja erityisesti pääkaupunkiseutu laajenee kehyskuntiin, niin HSL:n, Helsingin seudun liikenteen, rooli tulee laajentumaan, ja tämä on nyt hyvä suunta ja näyttää tietä sille, miltä tulevaisuus tuntuu.

Täällä edustaja Heinonen pohti hyvin suomalaisen raideliikenteen tulevaisuutta, mainitsi tunnin junan. Oikeastaan tunnin juna on jo vanhanaikainen: meidän pitäisi alkaa puhua Suomessa puolen tunnin junista. Olin hiljattain käymässä Kiinassa, missä ei enää rakenneta juuri mitään muuta kuin luotijunaverkkoa, jolla pääsee jatkuvasti tasaisesti yli 300 kilometrin nopeudella paikasta toiseen. Ajatella, jos meidänkin raidevisiomme 20 vuoden päähän olisi sellainen, että Ouluun ja Rovaniemelle menee muutamassa tunnissa ja Tampere, Turku ja Kouvola olisivat vain muutaman minuutin päässä. Silloin kaikki nämä työpaikka-liikenteeseen liittyvät asiat, työmatka-ajat ja muut, tulisi kerralla hoidettua. Minä väitän, että meillä on vähän liian pieni visio Suomesta tällä hetkellä, joten oikeastaan pääministeri Sipilälle sanon, että ei muuta kuin siivet leveälle ja ministeri Bernerille uutta tuulta purjeisiin ja liikennevisio niin suureksi, että 20 vuoden päästä Suomessakin nämä luotijunat ovat todellisuutta.

17.33 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys ja liikennevaliokunnan mietintö ovat hyvä kokonaisuus, mikä osoittaa sen, että joukkoliikenteeseen Suomessa kuitenkin panostetaan.

Se, että Tuusula ja Siuntio pääsevät Helsingin seudun kuntayhtymän toimivalta-alueen sisälle, on hyvä asia ja varmaan auttaa hyvin hyvin montaa työssä käyvää ihmistä ja myös vapaa-aikaa viettäviä perheitä ja niin edelleen. Eliikkä tämä on aivan oikea suunta, että liikennettä kehitetään paikallisen tarpeen mukaan. Mutta samassa yhteydessä on nostettava esille myös koko maan liikennetarpeet. Päärataverkko pitää meillä saada kuntoon. Otan

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

vaikka yhden esimerkin, joka ei ole kuin muutaman kymmenen miljoonan euron remontti, ja se on nopea itärata Helsingistä Joensuuhun niin, että se Joensuun puoleinen pää, viimeinen Imatran jälkeinen rataosa, saadaan siihen kuntoon, että siellä voi Pendolinolla liikennöidä täyttä vauhtia, sillä samalla vauhdilla millä ajetaan vaikka Helsinki—Hämeenlinna-väli tai Helsinki—Tampere-väli. Eliikkä siinäkin hankkeessa on edetty jo pitkälle: on korjattu rataa, on laitettu kuntoon, oiottu mutkia ja niin edelleen. Muutamasta tasoylikäytävästä on kiinni, että päästään nopeaan liikenteeseen.

Toinen asia: Kulunvalvontajärjestelmä on vielä vanhanaikainen. Siis se on aivan kummallinen juttu, se on vähän sama asia kuin jos kuka tahansa edustajista rakentaisi itselleen hienon talon, mutta katto jäisi tekemättä. Muuten erinomainen asia, mutta jäi pikkusen vajaksi. Samoin tämä Joensuun rata: kaikki on saatu valmiiksi, liikenteelle on edellytykset, mutta sitten parista pikku miljoonasta jää kiinni, että sitä koko kapasiteettia ei voida käyttää.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toivon vielä, että kun rataliikennettä Suomessa kehitetään, niin meidän pitäisi nyt tehdä isoja linjainvestointeja, tarkoitan ratkaisevia muutoksia meidän systeemeihimme. Ja iso muutos on se, että meidän pitää saada pohjoisen kautta rata-yhteys Pohjoiselle jäämerelle, ehdottomasti. Sinne on päästävä, koska se on yksi maailman tulevan kasvun suuria kehityskohtia. Se on varma pohjoisessa ulottuvuudessa — millä nimellä sitä aika monessa juhlapuheessa kutsutaan — että pohjoisessa on valtavat malminvarat, öljyvarat, kaasuvarat ja monta muuta. Siellä on valtavaa kasvua odotettavissa lähivuosikymmeninä. Jos Suomi jää tästä kehityskaaresta jälkeen, niin käy huonosti.

17.35 Mikko Savola kesk: Herra puhemies! Edustaja Laukkanen visioi tuonne 20 vuoden päähän raideliikennettä. Joo, luotijunat ja keskuskaupunkien väliset nopeat yhteydet — siinä on paljon mahdollisuuksia, mutta siinä on myös niitä riskejä, joita koetin tuossa omassa puheenvuorossani kuvailla, nimenomaan siitä syystä, että me emme voi unohtaa näitä maaseutupaikkakuntien raideyhteyksiä, emme niitä välipysähdyksiä, mitkä jo pääradan varrella ovat, puhumattakaan niistä muista yhteyksistä, jotka sitten tuolta pääradoilta lähtevät eri suuntiin, ja kyllä se oma huoli on erityisesti näistä Suomen poikittaisliikenneyhteyksistä.

Tässähän joitain vuosia sitten oli EU-vetoinen hanke, johon osallistuivat maakuntaliitot niin Suomesta, Ruotsista kuin Norjasta tästä Keskipohjolan alueelta, niin sanottu Keskipohjolan vihreä kuljetuskäytävä oli tämän hankkeen teema. Siihen käytettiin miljoonia euroja rahaa, ja sen keskeinen teema oli nimenomaan Norjan Trondheimista kulkevat kuljetukset aina tuonne Venäjän rajalle saakka, ja tässä nämä Suomen poikittaiset rautatieliikenneyhteydet kyllä tulivat aivan keskeisinä esiin ja nimenomaan tämä Haapamäen rata, joka on olennainen osa sitä. Siellä pitkän tähtäimen vision tulee olla radan sähköistäminen, koska sähköistäminen mahdollistaa sitten myös niin nämä nopeammat junat kuin uudemman kaluston toimimaan näille raideliikenneyhteyksille. Sitä ennen kuitenkin pitää avoimesti katsoa niitä uusia vaihtoehtoja. Jos VR ei ole halukas toimimaan, niin silloin pitää näitä toimintoja kehittää niiden kanssa, jotka ovat, ja olen siitä hyvin tyytyväinen, että muun muassa maakuntaliitot siltä alueelta ovat yksituumaisesti viemässä asiaa eteenpäin.

17.37 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kuten jo omassa puheenvuorossani äsken totesin, niin tämä hallituksen esitys parantaa nimenomaan Tuusulan ja Siuntion kuntien asukkaiden joukkoliikennettä, mutta koska tässä keskustelussa on jo laajennettu koko

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Suomea koskevaan joukkoliikenteeseen ja sinällään erittäin tärkeään asiaan, että koko Suomesta puhutaan, kuten se yleensä pitää ottaa huomioon, niin tuo pääradan välityskyky on todellakin se iso kysymys eli se, miten siihen saadaan parannusta. Tosiasiassa, kun itsekin tuolta maakunnasta, Lappeenrannasta, junalla kuljen tänne Helsinkiin, yleensä se pullonkaula on nimenomaan joko tuossa Tikkurilan, Pasilan tai sitten tässä aivan Helsingin päärautatieaseman alueella. Siinä yleensä se matka hidastuu, ja toivon, että tätä asiaa halutaan parantaa, niin kuin nyt on myöskin lisätalousarvion kautta ja myöskin tässä budjetin täydennysesityksessä tehty, halutaan parantaa nimenomaan näitä kohtia, ne ovat tärkeitä. Silloin se pääradan välityskyky paranee.

Kaiken kaikkiaan tuo raideliikenteen tulevaisuus tietysti keskusteluttaa hyvin paljon, ja siihen tulee panostaa. Meidän tulee panostaa myöskin siihen rautateiden peruskorjaukseen nimenomaan tuolla koko Suomessa. Edustaja Hoskonen nosti muun muassa tuon Karjalan radan kunnon ja kehittämisen. Itse haluan tuoda sieltä esille, että nyt parhaillaan suunnitellaan esimerkiksi Karjalan radan osuudella Luumäki—Imatra niin sanottua kaksoisraidetta ja se näyttää jäävän vain osittaiseksi kaksoisraiteeksi eli siihen tulee niitä ohituspaikkoja. Toivon, että kun tuo suunnittelu viedään ripeästi eteenpäin, päästään myöskin toteutukseen. Siellä todellakin odotetaan, että se toteutus pääsee käyntiin. Nyt näyttää, että eräseenkin siltaan rakennetaan vaan penkat eikä raiteita. [Puhemies koputtaa] Toivon, että sekin saadaan kuntoon.

17.39 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Tosiaan tästä poikittaisliikenteestä, josta edustaja Savola mainitsi, jaan kyllä ihan tämän syvän huolen myös. Sitten kun tämä Siuntionkin pysäkki pari vuotta sitten päätettiin lähiliikenteeltä lopettaa, se tuotti sen, että tällainen kasvava alue lähes kokonaan hyytyi. Asuntojen hinnat laskivat, ja siellä oleva yhteisö lakkasi investoimasta siihen omaan alueeseensa, koska heiltä yhdellä ainoalla pienellä teolla vietiin elinvoima. Minusta tällaista ei pitäisi päästä tapahtumaan.

No, sitten yksi näkökulma vielä: seuraava todella merkittävä, kasvava poikittaisliikenne, niin sanottu Kehä IV, tulee olemaan hyvin merkittävä kasvualue, ja pitäisi huomioida tämä Hangosta Kotkaan menevä reitti ja sitten nähdä, että siellä on Kehä viitonon, Kehä kuutonen, ja pitää huoli, että tämä poikittainen liikenne myös toimii.

17.40 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskoselle kiitokset erittäin hyvästä puheenvuorosta, mutta lisäisin siihen myös poikittaisliikenteen merkityksen Pohjois-Karjalassa Joensuusta itään. Tämä junaliikenne on tärkeä, jos halutaan pitää koko Suomi asuttuna. Siis koko liikenneinfran kehittäminen on toki tärkeää, mutta jos ajatellaan kestäväen kehityksen näkökulmasta, niin junaliikenteen kehittämisestä tulee vieläkin merkittävämpi asia. Ja jos edustaja Laukkasen visio saadaan toteutumaan — siis tulevaisuusvaliokunnan varapuheenjohtajana minä oikeasti uskon siihen visioon — niin voidaan ympäristöä enemmän rasittavasta lentoliikenteestä siirtyä yhä useammin käyttämään ympäristön kannalta terveellisempiä junayhteyksiä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 144/2017 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

6. Lakialoite laiksi yhdenvertaisuuslain 15 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 47/2017 vp Merja Mäkisalo-Ropponen sd ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelu

17.42 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa ehdotetaan muutettavaksi yhdenvertaisuuslain 15 §:ää. Pykälän toiseen momenttiin esitetään lisättäväksi tarkentava määritelmä siitä, että pykälässä tarkoitetut kohtuulliset mukautukset tarkoittavat niin fyysisiä apuvälineitä kuin järjestelyitä, joilla tuetaan kognitiivista suoriutumista ja toimintakykyä esimerkiksi työssä. Tarkoituksena on selvittää lain asettamaa velvollisuutta kohtuullisista mukautuksista ja erityisesti tämän velvollisuuden soveltamista suhteessa sellaisiin vammaisiin, joiden vamma vaikuttaa kognitiiviseen toimintakykyyn.

Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuuslakia muutettiin viimeksi vuonna 2014. Lain perusteella syrjintä on kiellettyä muun muassa iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen ja muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Sen lisäksi, että yhdenvertaisuuslaki velvoittaa pidättäytymään syrjinnästä, lain 15 §:ssä asetetaan viranomaiselle, koulutuksen järjestäjille, työnantajille sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajille velvollisuus asianmukaisiin ja kulloisessakin tilanteessa tarvittaviin kohtuullisiin mukautuksiin. Näillä mukautuksilla edistetään toimintakyvyn rajoitteista kärsivien edellytyksiä esimerkiksi toimia työelämässä tai käyttää palveluita ja näin vahvistetaan yhdenvertaisuuden toteutumista. Mukautukset on Suomen lainsäädännössä toteutettu YK:n vammaisyleissopimuksen ja työsyryntädirektiivin mukaisesti.

Lainsäädännössä ei ole yksityiskohtaisemmin määritelty, minkälaisia mukautuksia tapauskohtaisesti edellytetään. Vaadittuja mukautuksia ei myöskään ole erikseen rajattu niin, että esimerkiksi kognitiivista toimintaa vaikeuttavien rajoitusten aiheuttama niin sanottu kognitiiviseen ergonomiaan kohdistuva mukautustarve olisi jätetty velvollisuuden ulkopuolelle. Käytännössä kuitenkin tällä hetkellä mukauttaminen ymmärretään usein vain liikuntavaikeuksien sekä näkö- tai kuulovammaa kompensoivien apuvälineiden hankintana, ja kognitiivisen ergonomian mukautuksia ei usein tehdä lain hengen edellyttämällä tavalla. Selkeyttämällä lain säännöstä näiltä osin voitaisiin laista saada informatiivisempi ja lisätä kognitiiviseen ergonomiaan kohdistuvien mukautusten toteuttamista.

Kognitiiviseen ergonomiaan kohdistuvien mukautusten laajemmalla käytöllä voitaisiin edistää kognitiivisista rajoitteista kärsivien toimintamahdollisuuksia yhteiskunnassa ja lisätä heidän osallistumistaan työelämään. Suomessa on tällä hetkellä esimerkiksi noin 7 000—8 000 työikäistä muistisairasta henkilöä. Muistisairauksien diagnostiikka on kehittynyt paljon ja sairaudet huomataan hyvin varhaisessa vaiheessa. Myös hoidon ja kuntoutuksen kehittyminen ovat hidastuttaneet sairauksien etenemistä ja siten muistisairaiden varsinaiset oireet tulevat esille entistä myöhemmin. Kaikesta tästä huolimatta monet muis-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

tisairaat joutuvat heti diagnoosin saatuaan eläkkeelle, eikä työssä jatkamista edes pohdita varteenotettavana vaihtoehtona. Kognitiivisen mukauttamisen avulla olisi mahdollista pidentää työssä olemista jopa useilla vuosilla, mikä voisi myös tuottaa positiivisia kansantaloudellisia vaikutuksia. Kognitiivisten mukautusten käyttäminen hyödyttäisi toki muitakin ryhmiä, esimerkiksi kehitysvammaisia, ja helpottaisi heidän työllistymistään.

Tässä lakiesityksessä esitetään yhdenvertaisuuslain 15 §:n 2 momentin alkuun lisättäväksi tarkennusta siitä, että pykälässä tarkoitettu velvollisuus koskee mukautuksia niin fyysistä toimintakykyä kuin kognitiivista toimintakykyä rajoittaviin vammoihin. Näillä kognitiiviseen ergonomiaan kohdistuvilla mukautuksilla tarkoitetaan esimerkiksi työnantajan järjestämää työn sekä työvälineiden, -ympäristöjen ja -tapojen yhteensovittamista ihmisen tiedonkäsittelykykyjen ja -rajoitusten kanssa. Tällaisilla järjestelyillä voidaan helpottaa suoriutumista työssä ja näin mahdollistaa kognitiivisen toimintakyvyn rajoituksista kärsivän jatkamista työelämässä. Kognitiiviset mukautukset eivät kuitenkaan rajoitu työnantajan toimiin, vaan velvollisuus koskee yhtä lailla muita 15 §:n velvoittamia tahoja.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa ehdotetaan siis, että eduskunta hyväksyy yhdenvertaisuuslain 15 §:n muuttamisen niin, että se kuuluisi seuraavasti:

"Tässä pykälässä tarkoitettut mukautukset voivat pitää sisällään niin fyysiseen ympäristöön ja tarpeistoon tehtäviä muutoksia kuin sellaisia järjestelyjä ja apua, joilla edesautetaan kognitiivista suoriutumista. Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitettun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki." Eli 1 momentissa puhutaan työnantajasta.

Aloitteen allekirjoitti yhteensä 22 kansanedustajaa kuudesta eri puolueesta, ja kaikki allekirjoittajat olivat eduskunnan muistiryhmän jäseniä. — Kiitos.

17.47 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa puhemies! Täällä toinen allekirjoittaja ilmoittautuu ja on iloinen, että tähänkin aiheeseen on kuitenkin muutama keskustelija ilmoittautunut jo tässä vaiheessa.

Työikäiset muistisairaavat, jotka ovat suurin joukko, jota tämä lakialoite toteutuessaan sitten työelämässä osaltaan auttaisi, ovat tuon 7 000 jäsenen muodossa sellainen porukka meillä työelämässä, johon ei olla oikeastaan näihin päiviin saakka osattu muuten reagoida kuin lähes melko suoralla irtisanomisella. Muistisairaavat ovat monelle pelottava asia, kun tiedetään, että yleensä muistisairaus on parantumaton ja etenevä sairaus. Varsinkin työikäiset muistisairaavat kärsivät palvelujen vähäisyydestä. Heille vertaistukea on vain ehkä isoimilla paikkakunnilla. On hyvin tärkeätä lisätä ylipäänsä tietoisuutta muistisairaitten työntekijöitten ja ihmisten olemassaolosta. Todellakin muistisairaus voi koskettaa vaikka 35-vuotiasta ihmistä.

Kun työelämä päättyy, päättyy myös yhteys työterveyshuoltoon, ja tämä on yksi iso asia myös tässä työikäisten muistisairaitten kohdalla, koska harvoin tapahtuu niin, että julkisesta terveyskeskuksesta osattaisiin nykyisellään ottaa sitten koppia tällaisesta muistisairaasta ihmisestä. Tämä on yksi semmoinen kohta, mistä meidän olisi myös hyvä keskustella, miten me pystyisimme rakentamaan paremman sillan työterveyshuollon ja terveyskeskuksen asiakkuuden välille sitten, kun se työelämä päättyy.

Mutta yhtä kaikki olen todella iloinen, että olemme nyt tässä pisteessä ja keskustelemassa tästä lakialoitteesta. Katsotaan, miten mukava keskustelu tästä syntyy.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

17.50 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Lisäys yhdenvertaisuuslain 15 §:n 2 momenttiin on tarpeen tietysti erityisesti työelämän näkökulmasta. Jos meillä olisi käytössä parhaat mahdolliset kohtuulliset mukautukset eli erilaiset fyysiset apuvälineet ja järjestelyt, saisimme yhä useamman osalliseksi työelämään. Mittakaavaa kuvaa hyvin se, että meillä on siis 7 000—8 000 työikäistä muistisairasta, mutta pitää muistaa, että suomalaisista jopa noin 2 miljoonalla on joku pitkäaikaissairaus, ja uskon, että tästä muutoksesta saattaisi olla hyötyä jopa muille kuin vain näille muistisairaille. Jos saamme mahdollisimman monen muistisairaana ja muunkin tästä ongelmasta kärsivän mukaan työelämään, on hyöty iso sekä heille itselleen että meille kaikille ja koko yhteiskunnalle. Fyysiset apuvälineet auttaisivat heistä monia: niitä, jotka ovat jo työelämässä, mutta etenkin myös niitä, jotka niiden turvin voisivat osallistua.

Usko on vahva siihen, että meillä työttömistä isolla osalla on muistihäiriöitä, jotka tekevät työn hakemisesta vaikeampaa. Kun vielä muistetaan, että hallituksen työttömyyden hoidossa on paljon erilaisia sanktioita ja karensseja, on suorastaan epäinhimillistä etenkin näitä muistisairaita kohtaan, että he oman sairautensa ja puutteellisten välineiden takia joutuvat jäämään ulkopuolisiksi eivätkä pysty osallistumaan esimerkiksi vaadittuihin aktiivitoimiin ja työn hakemiseen siinä mittakaavassa kuin se olisi mahdollista.

Tätä lakialoitetta on helppo tukea.

17.52 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Ihmisten työkyky on elintärkeä paitsi ihmisen itsensä kannalta myös yhteiskunnan kannalta, sillä työkyvyttömyys tulee kiistatta kalliiksi. Rahallinen menetys Suomessa on yli 4 miljardia euroa vuosittain. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyy vuosittain lähes 19 000 ihmistä, ja tällä hetkellä työkyvyttömyyseläkettä saa lähes 170 000 ihmistä. Kaikkein huolestuttavinta on, että työkyvyttömyyseläkettä saavien alle 25-vuotiaiden määrä on viime vuosina lisääntynyt huomattavasti.

Jopa 1,9 miljoonalla suomalaisella on sairaus tai vamma. Heistä 600 000 arvioi, että tämä haittaa heidän työllistymistään tai työssä jatkamistaan. Osatyökykyisten työssä jatkamisen isoimmat haasteet eivät kuitenkaan liity vain osatyökykyisyyteen vaan myös ennakkoluuloihin ja kielteisiin asenteisiin. Lisäksi osatyökykyisten työssä jatkamisen ratkaisut ja mahdollisuudet tunnetaan huonosti. Erittäin tärkeää työkyvyn ja työyhteisön kannalta on hyvä johtaminen ja työntekijöiden positiivinen tunne ja motivaatio työssä. Keskiössä on aktiivinen vuoropuhelu ja yhteistyö työnantajan, työntekijöiden ja työterveyshuollon välillä, mitä tämä lakialoite tämän mukauttamisen osalta tukee.

Tehokkain ja kestävin keino valtiontalouden korjaamiseksi on työllisyysasteen merkittävä nousu. Valtiontaloudessa yhden prosenttiyksikön työllisyysasteen nousu merkitsee noin 800 miljoonan euron tasapainotusta. Kannatan sen vuoksi tätä lakialoitetta, että se lisää ihmisten mahdollisuutta jatkaa työelämässä ja vahvistaa valtiontaloutta.

17.54 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Olen yksi tämän aloitteen allekirjoittajista ja kiitän edustaja Mäkisalo-Ropposta siitä, että hän sinnikkäästi näitä pieniä parannuksia jaksaa ajaa täällä ja kerätä meitä muitakin siihen innostumaan. Tämä pieni yhdenvertaisuuslakiin liittyvä muutos ja täydennys on kyllä tervetullut, ja toivon todella, että tämä menestyisi ja näkisi myös sitten päivänvalon. Jos nyt sitten jostain ihmeen syystä valiokunta ei ymmärtäisi tämän arvoa, niin jatkakaamme sitten työtä, että saataisiin vaikka tulevaan hallitusohjelmaan ensi kaudelle tämä.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

17.55 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Hyvässä yhteiskunnassa jokainen kansalainen voi olla osallinen ja kokea oman elämänsä ja elämäntehtävänsä merkitykselliseksi. Työ on osa tätä merkityksellistä elämää, ja siksi tämä lakialoite on tärkeä. On yksilön ja yhteiskunnan kannalta huono asia, jos ihminen joutuu jäämään liian aikaisin pois työstä sen takia, ettei mukauttamistoimenpiteitä ole ymmärretty tai haluttu tehdä.

Arvoisa puhemies! Asennevamma on kaikkein hankalin vamma. Meillä on yhteiskunnassa vielä paljon tarvetta muuttaa asenteita vammaisuutta ja vammaisia kohtaan. Vammaisten syrjiminen näkyy esimerkiksi siinä, ettei esteettömyyden ja palveluiden saavutettavuuden eteen vieläkään tehdä tarpeeksi. Lisäksi eri vammaisryhmiin suhtaudutaan yhteiskunnassa hyvin eri tavoin. Jos asenteet olisivat kunnossa, tätä lakialoitetta ei olisi tarvinnut tehdä, koska silloin yhdenvertaisuuslain nykyinen muotoilu riittäisi turvaamaan kaikkien oikeudet työolosuhteiden mukauttamiseen. Mutta näin ei ole, ja siksi toivon tämän lakialoitteen etenevän suotuisasti. Myös niillä ihmisillä, joilla on kognitiivisia toimintavajauksia, täytyy olla yhtäläiset oikeudet mukautuksiin ja jatkaa työelämässä niin kauan kuin mahdollista.

17.57 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa puhemies! Asia on kyllä hyvin pitkälti näin kuin tämän lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja Mäkisalo-Ropponen toteaa, että asennevamma on vaikein vamma, ainakin se tulee hyvin kalliiksi, tämä vamma, tässä yhteiskunnassa. Itse taas koen, että senkin takia tämä lakialoittekeskustelu on jo itsessään tärkeä, että tuohon asennevammaan paras lääke on tieto. Kun me sitä kautta pystymme ennakkoluuloja ja pelkoja muun muassa muistisairauksia ja muita kognitiivista alentumaa aiheuttavia sairauksia kohtaan vähentämään, me teemme mahdolliseksi sen, että heillä, tämän vamman omaavilla, on parempi mahdollisuus jatkaa työelämässä. Tosiaan kun emme tiedä esimerkiksi juuri muistisairauksista riittävästi, niin silloin teemme päätöksiä luulojen ja pelkojen perusteella. Myös työnantaja tarvitsee tietoa ja tukea samalla tavoin, jotta hän pystyy tekemään sitten niitä oikeita ratkaisuja siellä työpaikalla, jotta esimerkiksi muistisaira on siellä mahdollista pitempään jatkaa.

Yhtä kaikki näissä asioissa minä toivon, että tämänkin kohdalla ymmärretään myös se, että esimerkiksi tämä muistisairaus koskettaa monia muitakin kuin pelkästään työnantajaa tai esimiestä ja työntekijää. Se koskettaa usein koko työyhteisöä ja sitten myös muistisaira lähimmäisiä ja perhettä. Toivon, että tässä yhä vähemmän käytettäisiin tietosuojasioita aseena taikka esteenä tai syynä sille, ettei näistä asioista puhuta, vaan avoimuus on hyvä lääke tuon tiedon lisäksi.

17.59 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Työikäisten muistisairaiden tilanne on Suomessa edelleen heikko, kuten edustaja Heikkinenkin aiemmassa puheenvuorossaan totesi. Terveystieteiden tutkimus ei heitä edelleenkään aina edes tunnista, sillä meillä on sellainen asenne tai väärä tieto siitä, että muistisairaudet olisivat vain ikäihmisten sairauksia. Kuitenkin meillä on työikäisiä muistisairaita yhtä paljon kuin ms-potilaita yhteensä, eli ei ole kysymys mistään pienestä marginaaliryhmästä. Toivottavasti tämäkin keskustelu on nyt lisännyt edes pienesti tietoisuutta tästä tärkeästä asiasta, ja kiitänkin hyvästä keskustelusta, hyvät kollegat.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

7. Lakialoite laiksi työtapaturma- ja ammattitautilain 121 §:n ja vakuutusosoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 75/2017 vp Jari Ronkainen ps ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 8. asiasta.

Keskustelu

18.00 **Jari Ronkainen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajakollegat! Tekemässäni, nyt käsittelyssä olevassa lakialoitteessa esitän muutettavaksi työtapaturma- ja ammattitautilain 121 §:ää sekä vakuutusosoikeudesta annettua lakia. Kyseessä on niin kutsuttua vakuutuslääkärijärjestelmää koskeva lakialoite. Vakuutusyhtiöiden ja niiden käyttämien asiantuntijalääkäreiden mahdollisuus kiistää hoitavan lääkärin diagnoosi potilasta näkemättä haastaa laajasti kansalaisten oikeustajua. Saamani valtavan palautteen perusteella asiaan olisi saatava muutos, sillä kuten tuomarinohjeissakin lukee: "Mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei saata olla lakikaan."

Täällä eduskunnassa on tällä vuosituhannella tehty vakuutuslääkärien toiminnasta yli 60 valtiopäivätointa koko puoluekentän laajuudelta hallitus- ja oppositioasetelmaa katsomatta. Järjestelmään on vuosien saatossa tehty muutoksia ja tarkistuksia, jotka ovat parantaneet päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja keventäneet prosessia. Keskeisin valuvika on silti pysynyt muuttumattomana: vakuutuslääkärien suhteeton valta kiistää hoitavien lääkäreiden löydökset.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteeni ensimmäinen esitys koskee vakuutuslääkärien asettamista niin kutsutun totuusvelvoitteen piiriin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vakuutusyhtiöiden korvauspäätöksiin osallistuneiden asiantuntijalääkäreiden tulisi allekirjoittaa laatimansa lausunnot ja asiakirjat merkinnällä "minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan". Näin ei tällä hetkellä ole, vaikka terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain perusteella jokainen muu lääkäri joutuu näin toimimaan. Tällä muutoksella edistetään kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmään sekä korotetaan vakuutuslääkäreiden kynnystä venyttää tulkintojaan vakuutettujen työkyvystä.

Toinen esitys koskee vakuutusyhtiöiden käänteistä todistustaakkaa. Käänteisessä todistustaakassa on kyse siitä, että korvaus- ja eläkepää tökset tehtäisiin lähtökohtaisesti vakuutetun hoitavan lääkärin lausunnon pohjalta. Vakuutusyhtiö voi vapautua korvauksen maksamisesta vain jos se kykenee todistamaan hoitavan lääkärin diagnoosin ja työkyvyn arvioon olennaisilta osin virheelliseksi.

Aloitteeni arvioitu vaikutus valtiontalouteen on selvästi positiivinen. Vakuutuslaitosten potilaille kuuluvien etuuksien maksaminen vähentää valtion, kuntien ja sairaanhoitopiirien rasitteita terveydenhuollossa ja sosiaalitoimissa. Lisäksi se mahdollistaa oikea-aikaisen hoidon ja mikä tärkeintä kuntoutuksen aloittamisen työ- ja toimintakyvyn säilyttämi-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

seksi sekä vähentää potilaiden muiden yhteiskunnallisten etuuksien tarvetta. Kuntoutuksen viivästyminen korvauskiistojen vuoksi on moninkertainen kansantalouden menetys.

Esitän, että lakialoitteeni pohjalta ryhdytään lainmuutoksen valmisteluun, joka puuttuu tähän erittäin epäoikeudenmukaiseksi koettuun nykyjärjestelmään.

18.04 Sanna Lauslahti kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Ronkai-selle sanon tässä heti kiitoksen siitä yhteistyöstä, jota olemme tehneet. Tämä asia ei ole hal-litus—oppositio-asia vaan kaikkien meidän yhteinen asia.

Selvää on, että vakuutuslääkärijärjestelmä vaatii remonttia. Totuusvelvoite ja nyt esitet-tävät toimet ovat vain yksi osa remonttia. Koko järjestelmässä on lähdettävä heikomman osapuolen näkökulmasta. Esimerkiksi toimiessani vaikka uimakisoissa käännöstarkastaja-na tulkinta lähtee siitä, että jos olen epävarma asiasta, niin se on uimarin etu. Vastaavalla tavalla tulee myöskin vakuutuslääkäripuolella toimia, eli jos on yhtään epävarmuutta, niin heikomman osapuolen eduksi on tulkinnat tehtävä.

Lisäksi prosessiin liittyy myöskin alkulähteissä korjauspaikkoja, jotka tulikin mainittua — millä tavalla kuntoutusprosessit lähtevät käyntiin — ja myös se, että tehdään ne riittävät tutkimukset jo alkulähteillä, koska usein niihin joudutaan sitten palaamaan. Lisäksi kun joudutaan tilanteeseen, että valitusasteisiin ja muutoksenhakuun joudutaan, ne vievät ko-konaisuudessaan aivan liian pitkän ajan. Ne ovat ihmisen elämässä hyvin pitkiä aikoja, ja voi sanoa, että jokainen päivä on odottavalle liikaa. Ensinnäkin kun lähdetään valittamaan ja hakemaan muutosta muutoksenhakulautakunnasta, saattaa mennä vuosi, ja silloin kun lähdetään vielä sieltä eteenpäin vakuutusoikeuteen, puhutaankin vuosien ajasta, ja siltä osin kokonaisuudessaan tätäkin osuutta on tarkasteltava.

Palatakseni vielä totuusvelvoitekysymykseen, josta on oma lakialoitteeni, joka on vas-taavansisältöinen kuin edustaja Ronkaisella mutta siltä osin erilainen, että se koskettaa kuutta eri lakia: Vakuutusyhtiöissä ja eläkelaitoksissa tehdään ihmisten elämään keskeises-ti vaikuttavia päätöksiä, ja lääkärin arviolla on asiassa keskeinen merkitys. Toisin kuin lää-ketieteen koulutuksen saaneet asiantuntijat yleensä, vakuutusyhtiöiden ja eläkelaitosten palveluksessa olevat lääkärit on vapautettu velvollisuudesta allekirjoittaa kirjalliset lau-sunnot ja muut lääkintölailliset todistukset sanoilla "minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan". Jos ajatellaan tilannetta, että meillä on tätä asiaa käsitelty myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa 2004 ja todettu, että vakuutusyhtiön asiantuntijalääkäri esittää elä-ke- ja muiden asioiden ratkaisemiseen liittyvät arvionsa nimenomaan lääkärin ominaisuus- dassa ja vastaa antamistaan arvioista ammatinharjoittamisvastuunsa perusteella, niin tässä kohdin myös valiokunta nosti esille sen, että asiantuntijalääkäreiden toiminta on tärkeä osa sitä menettelyä, johon luottamus eläkejärjestelmän toimeenpanoon perustuu, mutta vuon-na 2004 valiokunta ei kuitenkaan kokenut, että tähän tulee tehdä muutosta. Mutta selvää on, kun me kuuntelemme ihmisten tarinoita, että jokainen niistä tarinoista on koskettava ja hyvin traaginen. Koko sosiaalivakuutusjärjestelmän uskottavuuden kannalta on selvää, että lääkäreiden antamilla lausunnoilla ja todistuksilla on keskeinen merkitys ennen kaik-kea niiden ihmisten kannalta, joita ne koskettavat. Vakuutusyhtiöiden ja eläkelaitosten lää-käreille asetettu erivapaus lääketieteellisiä kannanottoja ja lausuntoja koskien on omiaan myöskin lisäämään epäluuloja koko järjestelmää kohtaan. Samalla käytäntö vähentää va-kuutus päätösten uskottavuutta ja on omiaan lisäämään vakuutetun kokemaa epäoikeuden-mukaisuuden tunnetta.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

Vakuutusyhtiöiden ja eläkelaitosten omien lääkäreiden ja ulkopuolisten asiantuntijalääkäreiden lausunnot tulee asettaa jatkossa muodollisesti yhtäläiseen asemaan. Tämän vuoksi vakuutusyhtiöiden ja eläkelaitosten omien lääkäreiden oikeus olla noudattamatta lausunnoissaan ja muissa kannanotoissaan terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annettuja lainmukaisia muutosäännöksiä tulee poistaa, ja tältä osin olen luetellut tässä kuusi eri lain-säädäntöä.

Otan tähän loppuun myöskin sen kysymyksen, millä tavalla päätöksiä tällä hetkellä tehdään näkemättä itse ihmistä. Niitä tehdään papereiden perusteella, ei nyt liukuhihnalla, mutta hyvin, voi sanoa, paperitiikerinomaisesti. On sinänsä kummallista, että papereiden pohjalta tehdään ihmisen koko loppuelämää koskettavaa päätöksentekoa näkemättä itse ihmistä, keskustelematta ihmisen kanssa. Tämäkin on kysymys, joka on nostettava esille. Mielestäni ehdottoman tärkeätä on, että jos lääkäri tekee päätöksen ihmisen koko tulevasta loppuelämästä, niin kuin voi sanoa, niin hänen on syytä myös nähdä kyseenomainen henkilö.

18.09 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Vakuutuslääkäreiden hylkääviin päätöksiin liittyviin lehtijuttuihin törmää aina vähän väliä. Tarina on aina jotakuinkin sama: hylkäävä päätös on tullut postilaatikkoon, vaikka maalaisjärjellä ei ymmärrä selvältä tuntuva tapauksen korvaamatta jättämistä. Myös selkeitä perusteluja päätökselle on monissa ongelmatilanteissa vaikea saada. Tällaisissa tilanteissa vallitsevaan epäselvyyteen on saatava loppu. Kyse on monesti ihmisen elämän ja toimeentulon kannalta valtavan suurista asioista. Jos korvausta ei saa, vaikeutuu elämä tuntuvasti — varsinkin kun hylkääviin päätöksiin ei saa edes kunnollisia perusteluja.

Edustaja Ronkaisen lakialoite on hyvä esimerkki siitä, kuinka ihmisten oikeudellista asemaa voitaisiin parantaa lisäämällä vakuutuslääkäreiden velvoitteita osallistua asian valmisteluun ja kirjata perusteltu arvio tapauksesta sekä velvoittamalla vakuutusyhtiöt antamaan näyttöä syistä, miksi päätös on hylkäävä. Syy-yhteyden arviointi tapaturmien ja ammattitautien ja tapaturmien tai sairauksien välillä on usein vaikeaa. Tästä syystä on perusteltua, että arviointi tehdään huolella ja vakuutuslääkärillä on enemmän vastuuta prosessissa suhteessa pieneen ihmiseen. Olisi myös reilu muutos, jos vakuutusyhtiöiden tulisi osoittaa selvästi virheellisiksi vakuutus-oikeudessa korvausta puoltavat diagnoosit, jotta korvauspäätös voisi olla kielteinen.

Tässä asiassa on suuria puutteita. Siksi tätä lakialoitetta on helppo kannattaa.

Arvoisa puhemies! Vakuutuslääkäreihin liittyviä käytäntöjä tulisi muutenkin tarkastella uudelleen laaja-alaisesti. Yksi käytännön ongelma ovat Kansaneläkelaitoksen käyttämien asiantuntijalääkäreiden pätevyysien julkaisemiseen liittyvät käytännöt. Kela antaa tiedoksi kyllä lääkärien nimet, mutta sen henkilöstöhallinnon rekisteristä ei löydy tietoja asiantuntijalääkärien pätevyyksistä ainakaan kovinkaan helposti. Kelan työkykyyn liittyvät päätökset ovat ihmiselle usein isoja asioita, ja olisikin hyvä, jos päätöksenteko ja päättäjien pätevyyden esille tuominen olisi nykyistä avoimempaa. Jo 2015 tein kirjallisen kysymyksen yleisöpalautteen pohjalta tästä asiasta, ja ilmeisesti tämä vastaus on samanlainen vielä tänä päivänä, että tehdään tutkimuksia asian suhteen ja yritetään käytäntöjä parantaa. Näin ollen Kelan käyttämien lääkärien pätevyystietojen pitäisi olla helposti saatavilla, toistan.

Toivottavasti hallitus alkaa toimii vakuutuslääkäritoiminnan kehittämiseksi paljon avoimempaan ja reilumpaan suuntaan. — Kiitos.

18.13 **Heli Järvinen vihr:** Arvoisa puhemies! Meistä varmaan jokainen on saanut tänä syksynäkin useita, lukuisia kirjeitä ihmisiltä, jotka ovat kokeneet tulleen kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti. He kokevat itsensä työkyvyttömyyksi, heillä saattaa olla useampiakin lääkärinlausuntoja asiasta, ja siitä huolimatta työkyvyttömyyseläkettä hakiessa tulee hylsy. Tämä on tärkeä asia käsitellä, ja näiden ihmisten kokemuksia ei voi vähätellä, mutta ratkaisuehdotus siitä, että vastuu päätöksistä siirretään hoitaville lääkäreille, on erittäin hankala. Nyt kannattaa muistaa se, että hoitavilla lääkäreillä ja vakuutuslääkäreillä on täysin erilainen vastuu ja täysin erilainen osaaminen. On helppo ymmärtää, että näitä yksilökohtaisia hylkäysratkaisuja on vaikea hahmottaa ja on vaikea hahmottaa myöskin näitä pätevyysliittymiä eroja, mutta ongelma on se, että työkyvyttömyys ei ole lääketieteellinen diagnoosi vaan se on aina juridinen käsite. Todellinen ongelma on se, että meillä on lainsäädäntö, jossa on peräti 11 erilaista työkyvyttömyyden määritelmää. Meillä on muun muassa sairausvakuutuslaki, meillä on TyEL, meillä on valtion ja kunnan käytännöt, meillä on merimieseläkelaki, Kelan työkyvyttömyyseläkejärjestelmä, tapaturmaeläke, elinkorko, ja kaikissa näissä on erilainen työkyvyttömyysmääritelmä.

Erityisen ongelmallista on julkisen ja yksityisen puolen ero. Otan esimerkin. Otetaan bussikuski, joka saa epilepsiakohtauksen. Jos hän työskentelee julkisella puolella kunnan tai valtion palkkalistoilla, hän saa välittömästi ensimmäisestä kohtauksestaan työkyvyttömyyseläkkeen. Jos hän työskentelee yksityisellä bussiyrityksellä, hän ei saa työkyvyttömyyseläkettä vaan päinvastoin sen jälkeen lähdetään tutkimaan, mitä voitaisiin tehdä, jotta hänet saadaan kuntoutettua johonkin muuhun työhön. Meillä on siis työkyvyttömyyskäsite hyvin erilainen julkisella ja yksityisellä puolella. Kuvaavaa on myös se, että yksityisen puolen hakemuksista yli kolmasosa hylätään, julkisen puolen hakemuksista vain runsas viidesosa. Tämä kuvaa näiden käsitteiden erilaisuutta.

Kun puhumme työkyvyn arvioinnista, siinä on monenlaisia osaamisalueita. Kliinikko tuntee yleensä potilaan sairauden, siihen annettun hoidon, sairauden aiheuttaman toimintakyvyn aleneman ja osaa kuvata sairauden ennustetta siitä, miten se etenee. Työterveyslääkäri sen sijaan tuntee tai hänen ainakin pitäisi tuntea työntekijän työn terveysvaatimukset, työn järjestämisen mahdollisuudet sekä myös sosiaaliturvan eri tukimuodot osittaiseen työntekoon. Vakuutuslääkäri sen sijaan tuntee sosiaalivakuutuslainsäädännön, aiemman ratkaisulinjan, muutoksenhakuelinten noudattaman käytännön ja myös kuntoutuksen sekä nämä lainsäädännön 11 erilaista työkyvyttömyystulkintaa.

Vakuutuslääkärin tehtävä on epäkiitollinen. Jokainen, joka työkyvyttömyyseläkettä hakee, varmasti tuntee aidosti olevansa sen tarpeessa. Vakuutuslääkäri joutuu kuitenkin suhteuttamaan yksittäistapauksen kokonaisuuteen ja yrittää etsiä lääkärinlausunnoista sellaisia tosiasioita, joiden pohjalta voi tehdä juuri tätä henkilöä koskevan ja hänen työuraansa koskevan päätelmän. Hän joutuu arvioimaan sairauden vaikutuksen hakijan toimintakykyyn ja työn vaatimuksiin mutta myös toisaalta siihen ammattiliittoon ja järjestelmään, johon tämä työntekijä kuuluu. Vakuutuslääkärit tietenkään eivät toimi ihan miten sattuu, vaan heitäkin valvovat viranomaiset, Finanssivalvonta sekä tietysti muutoksenhakuelimet, eikä pienimpänä myöskään julkisuus. Julkisuus lienee aika tehokas keino saada asiaa eteenpäin.

Muutoksia myös haetaan. Noin 60 prosenttia hylkäävän päätöksen saaneista valittaa muutoksenhakulautakuntaan, ja siellä noin 15 prosenttia näistä hakemuksista muuttuu. Noin 50 prosenttia muutoksenhakulautakunnasta hylkäyspäätöksen saaneista valittaa uudelleen vakuutusoikeuteen, jossa vielä muuttuu noin 20 prosenttia hakemuksista. Eli va-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

kuutuslääkäritkin myöntävät auliisti sen, etteivät aina pysty tekemään oikeata loppupäätelmää, ja siitä syystä vakuutuslääkärit eri vakuutusyhtiöistä tekevätkin nykyään ristiinarviointia omista tulkinnoistaan, jotta päästäisiin sellaiseen tilanteeseen, jossa ne lopulliset tulkinnot olisivat mahdollisimman oikeita. Tätä tulkintaa vaikeuttaa kuitenkin se, että työkyvyttömyyden tunteeseen vaikuttavat hyvin monenlaiset asiat, muun muassa se, jos työelämässä tapahtuu isoja muutoksia ja kokee riittämättömyyttä niihin muutoksiin. Jos on huono työilmapiiri, jos kokee kiusaamista, on jostain syystä katkera tai kokee motivaation puutetta, kaikki nämä vaikuttavat ihmisen tunteeseen omasta työkyvystään tai työkyvyttömyydestään, ja näitä on lääketieteellisesti ja etenkin juridisesti todella hankala arvioida.

Olen iloinen, että tämä lakialoite on tehty, vaikkon sitä kannatakaan. Olen iloinen sen takia, että työkyvyttömyys maksaa Suomessa lähes 4 miljardia euroa vuodessa. On meidän kaikkien yhteinen etu saada mahdollisimman moni työkyvyttömyyttä kokeva takaisin työkyvykkääksi tai saada jonkinlainen pysyvämpi ratkaisu heidän tilanteeseensa. Työkyvyttömyyseläkettä hakee vuosittain vähän alle 30 000 ihmistä ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyy vajaat 19 000 ja kaikkiaan Suomessa työkyvyttömyyseläkettä on saanut reilut 150 000 ihmistä.

Meidän kannattaa juuri näistä hintasyistä ja inhimillisen kärsimyksen kokemisen takia panostaa edes osittaisen työkyvyn ylläpitoon, ja paljon on tehtykin. Kaikki osapuolet, niin työterveyslääkärit kuin vakuutuslääkärit, ovat yhtä mieltä siitä, että meillä on tapahtunut viime vuosina isoja muutoksia. Kun me puhumme esimerkiksi työpaikkojen työkykyjohtamisesta, varhaisen tuen malleista, parantuneesta esimiestyöstä, osittaisten etuuksien yleistymisestä ja kun me puhumme tehostuneesta työterveyshuollosta, erilaisesta yhteistyöstä ja työterveyshuollon asemasta erikoissairaanhoidon ja työpaikan välissä ja lisäksi vielä työeläkekuntoutuksesta, joka käynnistyy nykyään aiempaa varhemmin ja jonka tuloksellisuus on säilynyt, hyvin kuvaavaa onkin se, että viime vuosina työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on alentunut, vähentynyt, kun taas erilaista kuntoutusta saavien lukumäärä on kasvanut, ja tämä kuntoutus on yksi erinomainen keino ylläpitää edes osittaista työkykyä.

Keskeisin ongelma mielestäni ei siis ole vakuutuslääkäreiden kyky tai kyvyttömyys tulkita sairauden ydintä, vaan sekalainen lainsäädäntömme työkyvyttömyyden tulkinnassa. Jos meillä on 11 erilaista tulkintaa työkyvyttömyydestä, on aika kohtuutonta pistää tätä tulkintaurakkaa tavallisen terveyskeskuslääkärin harteille, kun ongelmaa lähdetään ratkaisemaan. Siksi oikea tie ei ole siirtää vastuuta sellaisille, joilla ei ole koulutuksensa tai työkokemuksensa kautta lainsäädännön tuntemusta työkyvyttömyysmääritelmien osalta, vaan meidän pitää tässä salissa tehdä töitä sen eteen, että saamme sääntöjä ja tulkintoja yhdenmukaistettua. Täällä on tullut hyviä ehdotuksia asian eteenpäinviemiseksi.

Oikeastaan päättäisin arkkiatri Risto Pelkosen sanoihin tämän puheenvuoroni. Hän on sanonut näin: "Lääkärin tulee olla parantajana potilaan puolella, ihmisenä hyvin lähellä, mutta asiantuntijana riittävän etäällä."

18.23 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Kyllä minä suuresti ihmettelen Kelan ja vakuutusyhtiöiden vakuutuslääkäreiden roolia todeta ihmisen tilanne pelkkien papereiden perusteella ja heidän oikeuttaan kumota hoitavien lääkärin antama diagnoosi tai toteama työkyvyttömyys. Esimerkiksi meidän kaikkien hyvin tuntema Kela lähettää ihmisille hylkääviä sairauspäivärahopäätöksiä, vaikka henkilön toimittamassa lääkärintodistuksessa ja papereissa lukisi, että hän on sairas ja että hänen työkykynsä ei

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

sillä hetkellä riitä edes osa-aikatyöhön terveydentilan vuoksi. Kielteisiä päätöksiään Kela perustelee omien asiantuntijoidensa tekemällä arviolla potilaspapereiden pohjalta. Suomessa lääkäreiden koulutus ja osaaminen on laadukasta. Miksi Kela ja vakuutusyhtiöt eivät kuitenkaan luota hoitaviin lääkäreihin? Ihmisten inhimillinen kohtelu Suomessa vahvistuisi, jos Kelan ja vakuutusyhtiöiden olisi myönnettävä etuus tai korvaus hoitavan lääkärin lausunnon perusteella, mikäli ne eivät kykene osoittamaan diagnoosin olevan väärä.

Arvoisa puhemies! Ihmisiä joutuu jatkuvasti kohtuuttomiin tilanteisiin, kun oman hoitavan lääkärin mukaan henkilö on sairas ja hänet määrätään sairauslomalle ja vakuutuslääkärin mukaan hän on työkykyinen eikä sairauspäivärahaa makseta. Hänen pitäisi mennä töihin tai hakeutua TE-toimistoon työttömäksi työnhakijaksi. Töihin ei voi sairaana mennä, eikä palkkaa tällöin makseta. TE-toimisto puolestaan ei maksa työttömyyskorvausta henkilölle, joka on sairaana tai jolla on voimassa oleva työsuhde eikä näin ollen ole työmarkkinoiden käytettävissä.

Kelan vakuutuslääkäreiden päätösten vuoksi ihmisiä ajautuu täysin rahattomaan tilaan. Jopa lapsiperheellisiä ja yksinhuoltajia on täysin vailla rahaa. Tällainen on todella vastuutonta ja kylmää toimintaa. Pahimmat yhteydenotot, joita minulle on tullut, ovat tulleet henkilöiltä, jotka ovat olleet kokonaisen vuoden saamatta mistään rahaa. Varmasti Kelassa papereista nähdään myös se, että henkilöllä on alaikäisiä lapsia elätettävänä. Silti siellä ei tikkua laiteta ristiin, että ihmisen selviämistä katsottaisiin ja huolehdittaisiin toimeentulosta, vaikka nykyään Kelan vastuulla on toimeentulotuen myöntäminen. Miten ihmeessä sairaudesta voi kuntoutua, kun maksamattomat laskut valvottavat ja kolkuttavat ihmisen takaraivossa? Kela ja vakuutusyhtiöt aiheuttavat päätöksillään ihmisille laskujen menemistä perintään, huolta, murhetta ja syrjäytymistä.

Arvoisa puhemies! Säädösten sujuvoittaminen eli norminpurku on yksi Sipilän hallituksen kärkihankkeista. On puhuttu kauniisti tavoitteista helpottaa kansalaisten arkea byrokratiaa keventämällä ja uudistamalla. Aidon byrokratian karsimisen pitäisi johtaa oikea-aikaisten palvelujen saamiseen, oikeudenmukaisten päätösten saamiseen ripeästi, asioiden hoitumiseen sujuvasti ja ihmisten arjen helpottumiseen. Kuitenkaan mitään näiden eteen ei ole vielä konkreettisesti tapahtunut.

Toivon loppua ihmisiä pomottelevalle toimintakulttuurille ja asiakasta vähättelevälle viranomaisten asenteelle. Toimeentulon lakkaaminen sairauden, työttömyyden, opiskelujen ynnä muiden aikana on vakava ongelma, ja siihen on puututtava. Yhteiskuntamme perustuu siihen, että perustoimeentulo taataan jokaiselle, eikä ketään voi tiputtaa rahattomaksi vaille tukia ja ilman yhteiskunnan turvaverkkoja. Näin kuitenkin tälläkin hetkellä tapahtuu.

Kannatan näitä molempia lakialoitteita.

18.28 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitän molempia lakialoitteen tekijöitä — tässä on siis kaksi erillistä lakialoitetta käsittelyssä. Kiitän myös edustaja Järvistä erittäin analyyttisestä puheenvuorosta.

Tässä omassa puheenvuorossani käsittelen vain osaa tässäkin keskustelussa jo olleista asioista ja ongelmista liittyen vakuutuslääkäritoimintaan.

Vakuutuslääkäritoiminnan kautta tulleitten kielteisten päätösten aiheuttama hätä ja epätoivo on varmaan yksi suurin yhteydenottolaji meihin kansanedustajiin, ja kyllä siinä kansanedustaja kokee, ainakin itse koen, usein suurta voimattomuutta, kun ei pysty auttamaan eteenpäin. Kuten täällä on jo aikaisemmin tullut esille, niin yksi suurimpia ongelmia osal-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

taan on se, että ei ole alun perin ehkä tehty riittäviä tutkimuksia, jolloinka sitten alkaa jo tämä pompottelun kierre ja käsittelyn pitkittymisen kierre. Sitä myöten sitten valitusten käsittelyajat ovat aivan kohtuuttoman pitkiä, ja ongelma on varmasti pitkälti siitä johtuva, että päätökset tehdään näkemättä itse ihmistä.

Nyt, arvoisa puhemies, arvelen, että puheenvuoroni ei kestä alle puoli minuuttia, niin että kipaisenpa sinne pönttöön. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Edustaja voi jatkaa puhujapöytästä.

Arvoisa puhemies! Jäin siihen, että isolta osalta sitä epäoikeudenmukaisuuden kokemusta aiheuttaa se, että päätös tehdään papereitten perusteella näkemättä itse ihmistä. Edustaja Järvinen totesi, että noin 60 prosenttia kielteisen päätöksen saaneista valittaa muutoksenhakulautakuntaan ja noista päätöksistä 15 prosenttia muuttuu. Hakijoita on noin vajaa 30 000 per vuosi. Mietinpä tässä, että kun paljon puhutaan eri yhteyksissä myös siitä, mitkä ovat sellaisia lääkärinten palveluja, joita tapahtuu yleensä vaikka kerran elämässä, niin näitä ovat vaikka lonkkaleikkaus tai sydänleikkaus, ja niitäkään eivät kaikki, onneksi, kohtaa koskaan, mutta samoin on tämä vakuutuslääkärin kanssa asioiminen, niin että miksipä me emme voisi ajatella, että juuri tätä asiaa pystyisimme muuttamaan, että kohtaaminen vakuutuslääkärin kanssa voisi olla kasvokkain? Tuo kohtaaminen koskettaa noitten ihmisten kohdalla kenties loppuelämää, ja kyllä minä kokisin, että silloin ei ole pakko olla kyse lähipalvelusta, vaan jotta saisi mahdollisimman oikean diagnoosin omasta tilanteesta, omasta työkyvystään, ei ole väliä, onko matkaa 5, 50 vai 500 kilometriä, kunhan ihminen kokee, että hänet on asianmukaisesti kuultu. Ja tämä voisi olla semmoinen asia, joka olisi myös taloudellisten laskelmien perusteella järkevä asia meidän pystyä hoitamaan tässä ulottuvuudessa, koska se ei ole aivan pieni juttu.

Minusta oli hyvin ansiokasta edustaja Järvisen ulottuvuus siitä, mitkä tekijät vaikuttavat myös ihmisten työkykyisyyteen: Juuri näin, tunne ihmisellä, että ei hallitse asioita työelämässä, tai työelämässä on pahoja ristiriitoja, koetaan epäoikeudenmukaista johtamista, työkykyyn vaikuttavat myös perheasiat, monet muutkin asiat, ja nämä kaikki kantautuvat meillä koko ajan mukana siinä omassa työelämässä ja olemisessa, ja sen takia on todella tärkeää, että tällainen asia pystyttäisiin kasvokkain hoitamaan lääkärin kanssa, koska nämä asiat eivät myöskään välity lääkäripapereista. Vaikka kuinka ammattitaitoinen ihminen on kasvokkain työterveydessä tai kuka sen ensimmäisen päätöksen siitä työkyvyttömyydestä tekeekin, niin ne eivät välttämättä siihen diagnoosiin välity. Ja minusta jo arvo sinänsä on se, että ihminen kokee, että hänet on ei pelkästään kuultu vaan hänet on nähty kaikkine huolineen, kaikkine vaivoineen ja hän on pystynyt esittämään lisäkysymyksiä lääkärille, ja ennen kaikkea tämä vakuutuslääkäri, joka tekee tämän valtavan tärkeän, loppuelämää määrittävän päätöksen, pystyy tekemään myös lisäkysymyksiä tälle ihmiselle, jota suurimmassa määrin tämä asia koskee.

18.34 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kiitoksia sekä edustaja Ronkaiselle että edustaja Lauslahdelle tästä erittäin tärkeästä lakialoitteesta ja tämän koko kokonaisuuden keskusteluun nostamisesta. Tulin tähän oikeastaan sen takia, että olen myös aloitteen allekirjoittaja, ja siitä syystä, että 90-luvun lopulla olin täällä eduskunnassa edustaja Toimi Kankaanniemen avustajana, ja siihen aikaan edustaja Kankaanniemi pyysi kansalaisilta kirjeitä siitä, miten he kokevat, että heitä on Kelan toimesta kohdeltu näissä

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

erilaisissa sairauksiin liittyvissä ratkaisuissa. Tuo kirjeiden tulva täytti koko meidän huoneemme. Täällä virastoavustajat sanoivat, että näitä tulee ihan laatikkokaupalla, näitä kirjoja.

Mainitsen nyt yhden vain näistä. Se oli sellainen kirje, jossa henkilö kertoi työkyvyttömyydestään, jonka oli todennut seitsemän erikoislääkärinä — seitsemän erikoislääkärinä. Sitten kuitenkin Kelan päätös oli, että hän on työkykyinen, ja hänet passitettiin töihin. No, tämä henkilö sitten pääsi yhteen työpaikkaan kaupungin ja kunnan kokeilurahalla. Mutta hänen oltuaan siellä yhden tunnin hänet palautettiin takaisin kotiin taksikyydillä ja kirjallisella saatteella: "vaarallinen itselleen ja työyhteisölleen".

Tämä oli vain jäävuoren huippu siitä todellisuudesta, jossa me elämme ja johon toivon, että tämä keskustelun kärki nyt kiinnittyisi, ja se on se, että nämä Kelan virtuaalilääkärit, jotka näkemättä henkilöä antavat näitä lausuntojaan, johtavat niin valtaisan kuiluun kansalaisten oikeudentajun ja todellisuuden välillä, että toivon hartaasti, että tämä ja nämä aloitteet oikeasti johtaisivat valiokunnissa siihen, että syntyisi keskustelua, syntyisi ehkä se tilanne, jossa sitten hallitus ottaisi tämän asian omaksensa ja tästä valmisteltaisiin sellainen laki, joka tulisi sitten tänne eduskuntaan, ja saataisiin tähän muutos niin, että nämä Kelan virtuaalilääkärit voisivat aidosti kohdata, niin kuin täällä on todettu, kasvokkain nämä henkilöt, joista he näitä päätöksiä tekevät. Minusta se olisi aivan minimi, ja sitten tulisi tämä vastuu siitä, että he joutuvat todella lääkärinvalan vannottuaan vastuullisesti tekemään näitä päätöksiä. Tähän toivon tätä muutosta, arvoisa puhemies.

18.37 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Tilanne, jossa vakuutettu menettää hänelle kuuluvat etuudet vakuutuslääkärin arvion vuoksi, on aina raskas. Vakuutusyhtiöiden päätöksistä on mahdollista valittaa muutoksenhakulautakunnan ja vakuutus oikeuden kautta aina korkeimpaan oikeuteen asti. Lisäksi esimerkiksi kolarissa tapahtuneen vammautumisen korvauskiistat voidaan käsitellä käräjäoikeudessa ja siitä eteenpäin hovi- ja korkeimmassa oikeudessa. Valitusprosessi saattaa kuitenkin kestää jopa yli kymmenen vuotta ja merkitsee vakuutetulle taloudellisen epävarmuuden aikaa.

Oikeustaistelu oman terveyden ja toimeentulon puolesta sairauden tai vammautumisen kohdatessa on ihmiselle äärimmäisen kuormittavaa. Vakuutettu joutuu myös epätasa-arvoiseen asemaan, sillä vakuutuslaitoksella on usein enemmän resursseja ja asiantuntemusta sekä lääketieteen että vakuutus oikeuden saralla. Lisäksi vakuutustoiminnassa on taloudellinen eturistiriita vakuutuslaitokselle työskentelevän asiantuntijalääkärin tehdessä arvioita, jotka voivat vaikuttaa vakuutuslaitoksen maksamiin etuisuuksiin.

Vakuutusyhtiöt epäävät etuisuuksia erityisesti tapaturmaisten aivovammojen kohdalla. Selvistä kliinisistä oireista huolimatta aivovammat ovat lääketieteellisillä kuvantamismenetelmillä vaikeasti diagnosoitavia. Vakuutukset rasittavat oikeusjärjestelmää ja viivästyttävät oikean korvauksen ja avun saamista. Aivovammatapauksiin erikoistunut lakimies Vesa Laukkanen on asianajotoimessaan 15 vuoden aikana vienyt 138 aivovamma-asiaa lopulliseen päätökseen. Laukkasen mukaan aivovamma-asiat ovat joko sovinnolla tai oikeudessa menestyneet 97-prosenttisesti. Tämä kertoo siitä, että hoitavien lääkärin ammattitaito on erittäin hyvä mutta järjestelmässä on vikaa, jos korvauksia pitää vaatia oikeusteitse.

Arvoisa puhemies! Se, mikä minut alun perin herätti tämän järjestelmän epäoikeudenmukaisuuteen, oli Saara Auvisen tapaus. Viime vuoden kesällä luin lehdestä nuoresta ratsastusyrittäjästä, joka sai keskivaikean aivovamman pudottuaan hevosen selästä. Jopa

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

kymmenen eri neurologin tutkimusten perusteella Auvisen vamman haitta-asteeksi todettiin 11, mikä tarkoittaa vaikeaa toiminnan vajavuutta. Vakuutusyhtiö LähiTapiola pitää kuitenkin Auvista työkykyisenä ja vammautumisen haitta-astetta alle 2:na. On käsittämätöntä, miten vakuutuslääkäri voi lausunnollaan kävellä jopa yliopistollisen keskussairaalan neurologian ylilääkärin ylitse.

Otettuani asiaan julkisesti kantaa sain ihmisiltä valtavan palauteryöpyn. Satoja sähköposteja, puheluita ja jopa kirjeitä, joihin ihmiset olivat liittäneet hoitavien lääkärin lausuntoja ja saamiaan hylkääviä korvauspäätöksiä — kaikki samassa tilanteessa taistelemassa vakuutusyhtiön kanssa heille kuuluvista korvauksista. Selvitysten mukaan tämä asia koskettaa suoraan tai välillisesti laajaa joukkoa kansalaisista, jopa puolta miljoonaa suomalaista. On äärimmäisen tärkeää, että saamme nykyjärjestelmän vihdoinkin muutettua oikeudenmukaiseksi.

18.42 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Jari Ronkaisen ja monen muun allekirjoittama lakialoite työtapaturma- ja ammattitautilain 121 §:n ja vakuutus-oikeudesta annetun lain muuttamisesta on äärimmäisen ajankohtainen ja hyvä. Vaikka en ole tätä aloitetta allekirjoittanut, niin rohkenen kuitenkin sitä puolustaa ja totean, että oman työkokemukseni aikana, vuosikymmenten aikana ennen näitä päiviä, olen muutamaan tällaiseen tapaukseen törmännyt en ihan lähipiirissä mutta työhön liittyvissä asioissa monen tapauksen myötä, ja todellakin edustaja Ronkaiselle suuri kunnia siitä asian esille nostamisesta. Näitä tapauksia on monta, ja, ikävä kyllä, niin kuin sanottu, ihan kaikissa tapauksissa, mitkä on selvitetty loppuun asti, ei ole tulos ollut hyvä, mutta kuitenkin suurimmassa osassa on sitten oikeutta saatu, jos ei muuten, niin vakuutusylioikeuden kautta, koska siinä tapauksessa tällaiselle henkilölle, joka on joutunut tähän murheelliseen todistelukierteeseen oikeudessa siitä, onko hänen vammansa vakava vai onko peräti lievä, se on äärimmäisen epäoikeudenmukainen tilanne. Sehän voi pahimmassa tapauksessa syöstä koko perheen talouden konkurssin partaalle. Näitä tapauksia ikävä kyllä on liian paljon, ehdottomasti liian paljon. Niitä ei saisi olla yhtään. Ihminen voi vammautua esimerkiksi työmatkalla — seurasin yhtä tapausta läheltä, jossa työmatkalla sattuneen onnettomuuden myötä ihminen joutui käytännössä työkyvyttömäksi, ja nyt viimeksi saamani tiedon mukaan hän on saanut sitten eläkepäätöksen, että hän ei pysty töihin, ja hänen kohdaltaan tämä taistelu on päättynyt voitollisesti, mutta se vain kesti vuosia ja vuosia, ennen kuin asia saatiin kuntoon.

Mutta miten tästä eteenpäin? Kun edustaja Ronkaisen tekemä aloite monen muun edustajan allekirjoittamana on saanut vahvan tuen, niin toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta tähän asiaan puuttuu ja lausuu asiasta vahvan mielipiteensä ja vie lakialoitetta eteenpäin. En ihan varma ole, en ole laskenut, kuinka monta allekirjoittajaa tällä lakialoitteella on, mutta näin äkkiä vilkaisten ilmeisesti lienee alle sata kuitenkin. Joka tapauksessa kuitenkin tämä on selvitettävä, jos ei muuten, niin vaikka hallituksen on tehtävä tästä oma-aloitteinen työ tai annettava tästä ainakin seuraavalle hallitukselle evästyksiä seuraavaa hallitusohjelmaa varten, koska eihän ihmisten kohtaloilla voi näin loputtomiin pelleillä eikä ihmistä, joka on vammautunut vakavasti ja kärsii siitä vammastaan eikä pääse töihin, lisää pidä rangaista sillä, että hänen oikeudellinen asemansa esimerkiksi eläkkeen suhteen tai korvausten suhteen jää auki. Se on minusta todella julma tilanne.

Ja se, mitä pitäisi kehittää, on ehdottomasti se, että vakuutusyhtiöiden lääkäreiden ja siten eläkevakuutusyhtiöiden lääkärin ja työterveyslääkärin ja kaikkien tähän asiaan liitty-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

vien lääkärin työruutiineihin pitää saada joku järki elikkä joku linja, millä tämä päätös tehdään, ettei niin kuin esimerkiksi edustaja Ronkaisen mainitsemassa tapauksessa yliopistollisen sairaalan ylilääkärin lausuntoa kumota vakuutusyhtiölääkärin toimesta. Näiden kahden lääkärin välillä on se olennainen ero, että vakuutusyhtiölääkäri tuskin koskaan on potilastaan nähnyt, sen sijaan yliopistollääkäri on potilastaan tutkinut varmaan vuosikausia ja ottanut kaikki mahdolliset kuvantamiskuvat, mitä nykyisellä tekniikalla pystyy. Eli kyllä siinä ihan selvä epäkohta on, ja yhteiskunnassamme näitä valitettavasti vielä on. Mutta toivon, että tämä lakialoite menestyy ja saisi jonain päivänä nähdä senkin päivän, että tämä polttavan kipeä asia saataisiin pois päiväjärjestyksestä, näille ihmisille oikeudet palautettua, jotka ovat ne tapaturmaisesti menettäneet. Työkyvyn menettäminen on aivan valtava järkytys ihmiselle niin henkisesti kuin fyysisesti, ja sitten kun joutuu vielä tällaiseen tuomioistuinkierteeseen omassa asiassaan, niin se on julmaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toivon vielä tässä asiassa, kun ihmisiä vammautuu erilaisissa työtapaturmissa tai vapaa-ajan tapaturmissa: yksi asia, mikä on jäänyt ehkä liian vähälle huomiolle, on se, että kun kuntoutetaan ihmisiä, niin tähän alkuvaiheen kuntoutukseen sen tapaturman jälkeen pitää yhteiskunnan panostaa enemmän, koska se vammasta paraneminen edellyttää ensimmäisten kuukausien aikana hyvää kuntoutusta ja hyvää hoitoa. Itselläni on siitä erään työtapaturman tiimoilta kokemuksia, ja kun sain oikein hyvän hoidon siihen ja kuntoutuksen, niin liikuntakyky palasi ja pääsin taas takaisin töihin ilman sitä apua ja yhteiskunnan silloista välittämistä. Kotikuntani lääkäreitä kiitän edelleen siitä, että asia otettiin vakavasti ja sain kuntoutuksen ja sen jälkeen palasin töihin. Tätä samaa menettelyä ja onnea toivon muillekin ja toivon, että tämä lakialoite menestyy.

18.47 Sanna Lauslahti kok: Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty erinomaisia puheenvuoroja, kiitoksia niistä.

Mietin näitä tarinoita, joita olen itsekin saanut lukuisia kymmeniä, ja jokaisen niiden takana on inhimillisesti aika kestävämmäinkin tilanteita. Eräs henkilö lähetti tässä tällä viikolla viestiä ja totesi, että ne ovat vain niin kuin jäävuoren huippu. Näillä ihmisillä, jotka ovat meitä lähestyneet, on ollut mahdollisuus ja jaksamista meitä lähestyä, mutta epäily on siitä, että todellakaan kaikki eivät edes jaksanut meitä lähestyä saati edes jaksanut lähteä ajamaan sitä omaa asiaansa muutoksenhakulautakuntaan tai sieltä sitten vakuutuslaitokseen. Tältä osin on tietenkin tunnistettava, miten laajaa joukkoa tämä koskettaa.

Tämän vakuutuslääkärin tapauksen ratkaiseminen ei ole kovinkaan yksinkertaista. Vuonna 2014 tehtiin ministeri Risikon toimesta selvitys vakuutuslääkärijärjestelmän kehittämiseksi, ja tähän oli työryhmä. Osaan näistä asioista on tehty korjauksia, ja moni kohta vielä uupuu. Mutta melkein ehdottaisin sitä, että tähän on syytä tehdä sellainen toimenpide — joka lähtee heti sieltä alkukartoituksesta, kun ihminen on joutunut onnettomuuteen tai muuhun vastaavaan tilanteeseen — siitä, mitä siinä kohdin pitää tehdä toisin, ja sieltä lähdetään purkamaan prosessinäkökuulmasta, ihmisen näkökuulmasta sitä, mitkä kohdat siinä prosessissa vaativat oikaisua ja korjausta. Täällä salissa on tullut jo monia konkreettisia esimerkkejä siitä, mutta nostan vielä yhden näkökulman, kun täällä on sivuttu myöskin lääkäreiden osaamista. Meillä on tehty selvitystä, jossa on todettu, että perustason lääkäreiden osalta, jotka tekevät näitä tulkintoja työ- ja toimintakyvystä, aika moni kokee, että ei ole riittävästi tietoa siitä, millä tavalla arvioita tehdään. Tässä Risikon selvityksessä oli todettu, että pitäisi perustaa työryhmä, joka lähtisi valmistelemaan vakuutuslääketieteen yliopistollisen koulutusjakson perustamista, ja myöskin professuuria on esitetty, ja nämä toi-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

met on vielä tekemättä. Toisaalta voi pohtia sitä, että nämä toimet ovat aika hidasvaikutteisia, niillä ei ratkaista mitenkään kovin nopeasti, pidemmällä tähtäimellä varmastikin tuovat pientä ratkaisua mutta eivät kylläkään ratkaise koko ongelmaa.

Selvää on, että koko prosessi täytyy käydä läpi ja se tulee käydä avoimin mielin läpi, ei niin, että vaikka vakuutusyhtiöt lähtevät sanomaan, että tässä ei tarvitse tehdä mitään. Jokaisen pitää tässä ottaa vastuunsa, ja ennen kaikkea myöskin vakuutusyhtiöiden tulee ottaa asia vakavasti. Tässä on kysymys luottamuksesta, kansalaisten luottamuksesta järjestelmää kohtaan, minkä vuoksi myöskin vakuutusyhtiöiden tulee pohtia, millä tavalla tämä luottamus lunastetaan ja mitä toimia sen eteen tulee tehdä.

18.51 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Olen täysin vakuuttunut ja varma siitä, että yksikään meistä tässä salissa ei halua vähätellä niitä tuntemuksia, joita niillä henkilöillä on, jotka kokevat itsensä työkyvyttömiksi ja jotka kuitenkin saavat hylkäävän päätöksen. Ne tarinat ovat surullista luettavaa. Siinä on mukana paljon inhimillistä kärsimystä, taloudellisia ongelmia ja epätoivoa tulevaisuudesta — ei puolta sanaakaan sitä vastaan. Mutta mikä tässä keskustelussa sen sijaan vähän sotkeutuu, on se, että työkyvyttömyys ei ole lääketieteellinen diagnoosi, vaan se on juridinen käsite, ja me emme voi tätä vastuuta langettaa kaikille Suomessa toimiville lääkäreille edes yhteisvastuullisesti, vaan se vaatii ihan omaa juridikan tuntemustaan. Niin kuin sanoin, ihmistä kohdellaan eri tavoin ja häntä koskevat erilaiset työkyvyttömyysmääritelmät riippuen siitä, onko hän sokea, onko hän merimies, onko hän töissä valtiolla vai onko hän töissä yksityisellä työnantajalla.

Erityisen ongelmallisena itse pidän tätä julkisen ja yksityisen puolen eroa. Äsken otin esimerkiksi bussikuskin, joka saa epilepsiahoituksen, ja kerroin, että jos hän on töissä yksityisellä puolella, hän ei suinkaan pääse työkyvyttömyyseläkkeelle, vaan hänen kohdallaan pohditaan niitä muita mahdollisia keinoja, mitä hän voisi elämässään jatkossa tehdä. Jos tämä bussikuski onkin täyttänyt jo 60 vuotta, silloin hänet tulkitaan ikään kuin samoin perustein kuin valtion työntekijänäkin ollut, ja silloin hän pääsee työkyvyttömyyseläkkeelle. Mutta nämä juridiset käytännöt ovat niin monimutkaisia ja yksityiskohtaisia, että ne ovat haasteellisia jopa vakuutuslääkäreille, puhumattakaan sitten tavallisesta ihmisestä, joka on sitä työkyvyttömyyseläkehakemusta tekemässä.

Näitä henkilöitä, jotka työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvät, oli esimerkiksi viime vuonna oli 18 800. Sairauksista tuki- ja liikuntaelinten sairaudet ovat pääasiallinen syy — heitä on noin kolmannes — mutta lähestulkoon yhtä suuri osuus on mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöillä, ja sekin korostaa sitä, että meillä on paljon tekemistä erilaisissa ennalta ehkäisevissä toimissa, jotta me saisimme ihmiset viihtymään ja jaksamaan omissa työtehtävissään vielä nykyistä paremmin.

Ongelmaa työkyvyttömyyden ja työkyvyttömyyseläkkeen ja työnteon rajapinnassa häiritsee myöskin se, että yhä harvemmat työt nykyään edellyttävät täsmällisiä terveysvaatimuksia. Meillä on esimerkiksi paljon erilaisia puhelinpalveluita, joihin riittää, että pystyy puhumaan puhelimeen. Työhön soveltuvuutta arvioidaan monilla eri perusteilla, ja sekään ei helpota, että joissakin tapauksissa työ on työttömyyteen verrattuna terveellisempi vaihtoehto. Asiat eivät ole mustavalkoisia eivätkä mitenkään helppoja, ja siitä huolimatta näiden työkyvyttömyyseläkettä hakeneiden ja hylsyn saaneiden ihmisten kohtalo on todellinen, ja kaikki sen haluamme ottaa vakavasti.

Yksi vaihtoehto monelle saattaa olla osatyökyvyttömyyseläke, joka onkin yleistynyt etenkin ikääntyvillä työntekijöillä ja, kun suomalaiset vielä tästä ikääntyvät, saattaa yleis-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

tyä enemmänkin. Se on monelle hyvä keino vähentää työstä aiheutuvaa kuormittuneisuutta, ja jos vielä kotiolotkin ovat hankalat, niin yhdessä keventynyt työ sen kotielämän rinnalla saattaa olla juuri riittävä tekijä siihen, että työssä jaksakin paremmin. Nuorilla sitä käytetään myös erilaisten kroonisten sairauksien yhteydessä, kuten ms-taudin tai diabeteksen yhteydessä. Yleensä se edellyttää työkyvyn alenemista kahdella viidesosalla. Mutta ongelmana eivät ole vakuutuslääkäreiden sinänsä väärät päätökset, vaan se, että he joutuvat arvioimaan työkyvyttömyyttä juridisista lähtökohdista eivätkä sen asiakkaan diagnnoosista lähtien, ja se tekee tästä tilanteesta ongelmallista.

Kuten kerroin, niin noin 60 prosenttia hylkäyksen saaneista valittaa muutoksenhakulautakuntaan. Noin 15 prosenttia päätöksistä muuttuu siellä. Muutoksenhakulautakunnasta hylsyn saaneista noin puolet hakee uutta ratkaisua vakuutus oikeudesta, ja siellä muuttuu vielä noin 20 prosenttia näistä päätöksistä. Hyvä ja hieno asia on se, että eri vakuutusyhtiöt ovat lähteneet itse tekemään arviointia omista toimistaan yhdessä ja arvioivat tapauksia riskittäin, mikä ehdottomasti lisää koko järjestelmän luotettavuutta. Muutoksenhakujärjestelmällä on iso rooli paitsi hakemusten uudelleen käsittelijänä ja varmistamassa hakijan oikeusturvaa, myös siinä, että muutoksenhakujärjestelmä yhdenmukaistaa käytäntöä näiden eläkevakuuttajien kesken. Se myös linjaa ratkaisukäytäntöä lääketieteeseen, hoidon, työelämän ja lainsäädännön muuttuessa. Se on viime kädessä kuitenkin lainsäätäjän tahdon soveltaja.

Olen vahvasti sitä mieltä, että vaikka en voi tätä lakialoitetta kannattaa, olen iloinen siitä, että se tulee eduskuntaan. Nyt meillä jokaisella on peiliin katsomisen paikka siinä, miten me voisimme selkeyttää nykyistä järjestelmää, jossa on 11 erilaista määritelmää työkyvyttömyydelle. Jos siitä ei vakuutuslääkäri aina saa selkoa, ei siitä saa selkoa kansanedustajakaan, puhumattakaan sitten asiakkaasta, joka kaipaa päätöstä tilanteessa, jossa vielä omat vaivat ovat haittana.

Meillä on monia vaikeita kysymyksiä tähän liittyen. Järjestelmän rakenteeseen sisältyy perusongelma. Ratkaisu usein tehdään kaukana hakijasta, ja hyvä kysymys on se, miten hakijan osallisuutta voitaisiin parantaa. Minusta on hyvä ehdotus se, että vakuutuslääkäri kohtaisi asiakkaan kertaalleen, koska kun olen keskustellut lääkärin kanssa, olen saanut kuulla, että aika moni hylkäävän päätöksen on saanut soittaa heille. Kuultuaan puhelimesa perustelut, jotka tulevat selkokielellä ja äänensävyllä korostettuina, moni ymmärtää ratkaisun niissä olosuhteissa, vaikka se paperilla kotiin saavuttuaan onkin kuulostanut epäinhimilliseltä.

No, vaikea kysymys ovat sitten myöskin terveydenhuollon jonot ja se, mitä oikein tapahtuu väärin. Oikeastaan näihin terveydenhuollon jonoihin haluaisin tällä kertaa päättää esitykseni. Tällä hetkellä työkyvyttömyyseläkettä hakee vuosittain vajaat 30 000 ihmistä. Nyt meillä on käsittelyssä valiokunnissa hallituksen aloite aktiivimallista, joka tarkoittaa sitä, että jokaisen työttömän pitää kolmen kuukauden työttömyysjakson aikana tehdä viikko töitä tai työllistyä vastaava aika yrittäjänä tai osallistua työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Jos hän ei tee näitä toimia, hänen työttömyysturvaansa leikataan 4,65 prosenttia seuraavien 65 maksupäivän ajan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että monella paikkakunnalla, missä työvoimaviranomaiset eivät pysty tarjoamaan työvoimapolitiittisia toimenpiteitä, kursseja, koulutuksia ja niin edelleen, paikkakunnilla, missä ei ole aidosti avoimia työpaikkoja eikä tätä määritelmää pysty toteuttamaan, jää yksi todellinen vaihtoehto tästä karenssista pois pääsyyn, ja hyvät kollegat, se liittyy työkyvyttömyyseläkkeeseen, koska jokainen työkyvyttömyyseläkettä hakeva vapautuu tästä karenssista. Käytännössä se tar-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

koittaa siis sitä, että jokaisen työttömän, joka ei pysty työllistymään, joka ei pysty osallistumaan työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin esimerkiksi sen takia, että niitä vain ei ole tarjolla, kannattaa mennä nettiin, klikata työkyvyttömyyseläkehakemus, koska sen eläkkeen hakemuksen käsittelyaikana ei voi tämän karenssin piiriin joutua. Näillä sanoilla toivon, että hallitus voisi vielä kerran pohtia, voisiko löytyä joku pikkuisen fiksumpi ja toimivampi malli kuin aktiivimalli, joka asettaa ihmiset täysin epätasa-arvoiseen asemaan.

19.02 Jari Myllykoski vas: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos edustajille Ronkainen ja Lauslahti heidän lakialoitteistaan tapaturma- ja ammattitautilain 121 §:n ja vakuutusosoikeudesta annetun lain muuttamisesta. Tätä keskustelua yhteiskunta tarvitsee, ja uskon, että jo näillä kahdella lakialoitteella on se positiivinen vaikutus, että vakuutusyhtiöillä ja meillä poliitikoilla ja toivottavasti hallituksessakin omantunnon kellot alkavat soimaan ja joitakin toimia ruvetaan tekemään. Minä toivon, että nämä lakialoitteet muuttuisivat todeksi ja että hallitus ottaisi tämän omalle työlustalleen ja lähtisi sitä edistämään. Molemmat olen itse allekirjoittanut.

On aivan selvää, kuten edustaja Ronkainen täällä toi esille, että kun 97 prosenttia aivovammaoikeudenkäynneistä on kääntynyt hakijan eduksi, se kertoo karua kieltä siitä, että tilanne on epäoikeudenmukainen ja mahdoton. Ei voi olla niin, että oikeusasteissa joku asia voitetaan 97-prosenttisesti eivätkä vakuutusyhtiöt tee asialle mitään. Minä sanoisin, että kyseenalaistan tässä kohtaa lääkärinvalan. En lähde ketään lääkäriä osoittamaan, arvostan lääkärikuntaa itsekin heidän palveluitaan käyttämään joutuneena, ja kyllä siellä on osaavia ihmisiä. Mutta tämä kasvottomuus päätöksenteossa, kun sitä hakijaa ei kohdata kasvokkain, tekee päätöksenteosta epäuskottavaa. Kuten edustaja Järvinen sanoi, se on yksi asia, ja potilaan tai hakijan kohtaaminen tuo tähän päätöksentekoon uskottavuutta, mutta se ei näissä prosenttiluvuissa todellakaan kyllä sitten auta mitään, kun luvut ovat näin julmia sen kohdalta, mitä aivovammapotilailla on todettu. Tässä kohtaa — en keventääkseni enkä mitenkään vakuutuslääkäreitä arvostellakseni — sanon kuitenkin, että kun kysytään, mitä eroa on valelääkärillä ja vakuutuslääkärillä, niin se ero on siinä, että valelääkäri on nähnyt kuitenkin potilaan mutta vakuutuslääkäri ei häntä näe. Senpä takia valelääkärit ovatkin hyvin työssään menestyneet jopa vuosikausia, koska päätöksenteossa ja potilaan kohtaamisessa tulee se uskottavuus eikä sitä päätöstä kyseenalaisteta, niin että näitä kannattaa vähän rinnastella keskenään.

Mutta en voi olla yhtymättä hieman edustaja Järvisen näkemykseen siitä, että tässä koko järjestelmässä olisi jotakin uudistettavaa ja paremmaksi tekemistä, esimerkiksi jos ajatellaan ikääntyneiden työkykyisyyden heikkenemistä, jolloin osatyökyvyttömyyseläke tulee vaihtoehdoksi. Kun me teemme nyt toisen asteen koulutusreformia, toivoisin, että meillä olisi niin ennakoivaa toimintaa täällä osa-aikaisen työkyvyttömyyden havaitsemisen rinnalla, että vakuutusyhtiöt maksaisivat osan työajasta tälle henkilölle palkkaa, niin että sitä työtaakkaa voidaan keventää lyhyemmällä työpäivällä, ja lopun tästä työajasta — kun on kysymys tuki- ja liikuntaelinsairauksista, jotka ovat ne yleisimmät työkyvyttömyyden aiheuttajat — nämä henkilöt voisivat olla siellä toisen asteen koulutusreformissa se voimavara, joka ottaisi työssäoppimisen omalle vastuulleen. Tätä palkkakustannusta kustantaisivat työnantaja ja sitten me yhteiskuntana tavallaan opetuksen momentilta, niin että me mahdollistaisimme sen toisen asteen koulutusreformin onnistumisen siellä työpaikoilla, koska ainakaan tällä hetkellä siellä pk-sektorin yrityksissä, 15—30 henkilöä, ei ole yhtään resursseja sen yrityksen näkökulmasta, että siitä tuottavasta työstä voitaisiin irrottaa joku,

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

joka opettaa. Työnantajien pitäisi kyllä nähdä oma vastuunsa sen yrityksen ammattitaitoisen työvoiman edistämiseksi, mutta uskon, että jollakin tällaisella mallilla, että ihminen on vielä työelämässä eikä jättäydy pois sen osa-aikaisen työkyvyttömyyseläkkeen ollessa voimassa, koska joutuu edelleen olemaan siinä suorittavassa työssä, ja annettaisiin se kevyempi polku ja mahdollistettaisiin nuorten ihmisten kouluttautuminen ammattiin.

Arvoisa puhemies! Vielä kerran kiitoksia aloitteiden tekijöille.

19.08 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Täällä on tänään käyty erittäin hyvää keskustelua asiasta. Muutama kohta, joihin minä haluan vielä ottaa kantaa: Elikkä täällä on puhuttu muutoksenhakulautakunnista. Itse kun olen niitä selviteltyt, minkälaisia ovat ne kokoonpanot, niin siellä lautakunnissa istuu henkilöitä, jotka ovat vakuutusyhtiöiden johtotehtävissä. Se minusta hieman kyseenalaistaa sitä, onko se puolueeton elin vai ei. Toinen asia on se — edustaja Järvinen puhui juridisista ja lääketieteellisistä perusteista — että kyllä minun käsittääkseni, jos henkilö menee hankemaan esimerkiksi sairauslomaa, se sairausloma myönnetään lääketieteellisin perustein. Vakuutusyhtiöt voivat tehdä päätökset juridisin perustein, mutta siinä vaiheessa viulut maksaa yhteiskunta. Elikkä eihän näitä ihmisiä voi heitteille jättää.

No, kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, minä haluan esittää kiitokseni edustaja Lauslahdelle hyvästä yhteistyöstä sekä tietysti kaikille 57:lle aloitteen allekirjoittajalle sekä muille aloitteen tukijoille ja myöskin keskusteluun osallistuneille. Allekirjoittaneissa kansanedustajia on koko puoluekentän laajuudelta, mikä kertoo siitä, että olemme yhteisellä asialla. Täällä kuulluista puheenvuoroista sekä kansalaispalautteen valtavasta määrästä on käynyt ilmi, kuinka merkittävästä asiasta on kyse. Toivon tosissani, että valiokunta ottaa tänään kuullut evästyksen huomioon ja ryhtyy valmistelemaan lakimuutosta, jolla pääsemme yhdessä nykyistä parempaan lopputulemaan. Vakuutusyhtiöiden toimista kärsivät vakuutetut ansaitsevat nopeamman ja oikeudenmukaisemman kohtelun.

Kiitos hyvästä keskustelusta.

19.10 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Koska nimeni mainittiin, haluan tarkentaa sitä, että puhutaan kahdesta eri asiasta, kun puhutaan sairauslomasta ja työkyvyttömyyseläkkeestä. Otetaan nyt vaikka siivooja, joka loukkaa jalkansa, ei pysty tekemään sitä omaa siivoustyötään. On ilman muuta selvää, että hän silloin saa sairauslomaa. Mutta sitten, kun lähdetään pohtimaan hänen mahdollista työkyvyttömyyttään, puhutaan aivan eri asioista, ja etenkin jos hän toimii yksityisellä puolella — mutta myös julkisen puolen tehtävissä on näin — silloin pohditaan sitä, onko sellaisia työtehtäviä, joihin hän olisi vielä kykenevä jalkaongelmastaan huolimatta. Ja sen takia näitä kahta asiaa ei voi rinnastaa keskenään.

Mutta edustaja Ronkaisen tavoin toivon vahvasti sitä, että tämä saa asiallisen keskustelun ja käsittelyn ja että pääsisimme tässä talossa tekemään päätöksiä siitä, että työkyvyttömyys-käsittettä saataisiin lainsäädännössä yhdenmukaistettua.

19.11 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Näin entisenä työehtosihteerinä on pakko tarttua yhteen sanaan, ja se on sairausloma. Kansankielellä me tietysti ymmärrämme, mitä se on, se on työkyvyttömyyttä, ja sen vuoksi henkilö on vapautettu työstä sillä lääkärintodistuksella, mutta se ei ole kuitenkaan lomaa.

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

19.11 **Satu Taavitsainen sd:** Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Järvinen kertoi, että näitä sairauslomia ja työkyvyttömyyttä pitäisi tässä käsitellä erillisinä asioina, mutta näinhän ei valitettavasti ole. Eli tälläkin hetkellä kun ihminen sairastuu, saa vaikka kolmen kuukauden sairauslomatodistuksen lääkäriltään ja vie sen töihin, ei työnantaja tietenkään voi ottaa sairaana olevaa töihin, mutta Kelan vakuutuslääkäri päättääkin, että tämä henkilö on täysin työkykyinen, eikä henkilölle makseta sairauspäivärahaa. Eli tämä koskettaa todellakin myös laajempaa joukkoa kuin vain niitä, jotka hakevat työkyvyttömyyseläkettä.

Mielestäni on todella tärkeää, että sosiaali- ja terveysvaliokunta tutkii tämän asian perinpohjaisesti monelta eri kantilta. Tässä keskustelussa on tuotu esille eri näkökulmia. Myöskin tämä edustaja Järvisen 11 kohdan ongelma työkyvyttömyyden määrittelyssä on selkeästi meillä oleva asia, joka pitää sitten määritellä paremmin ja yksiselitteisesti. Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tämä asia otetaan vakavasti ja tosissaan. Se on ihmisille osoitus, että heitä kuunnellaan ja kunnioitetaan ja tämä vuosikausia ollut epäoikeudenmukaisuus korjataan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8. Lakialoite laiksi työtapaturma- ja ammattitautilain 121 §:n muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lakialoite LA 92/2017 vp Sanna Lauslahti kok ym.

Lähetekeskustelu

Keskustelu asiasta sallittiin 7. asiakohdassa.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9. Lakialoite laiksi takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 93/2017 vp Sari Tanus kd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkari: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu

19.14 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä lakialoite esittää takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n muuttamista sillä tavalla, että takuueläke nousisi 45 euroa kuukaudessa. Tämä on myös osa kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjettia.

Tämän päivän Suomessa köyhyyden riskissä olevia on viimeisimmän tiedon mukaan noin 700 000. Tämä tarkoittaa sitä, että noin 700 000 henkilöä on tilanteessa, jossa he voi-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

vat vajota niin sanottuun tilastolliseen köyhyyteen, mikä tarkoittaa sitä, että heidän tulonsa on alle 60 prosenttia mediaanitulosta. Toimeentulon piirissä on tällä hetkellä 400 000 ihmistä ja niin sanottuja köyhiä noin 300 000 ja sitten näistä köyhistä vielä syrjäytyneisyyteen vajonneita on noin 100 000. Nämä tiedot ovat eilisestä Eduskunnan köyhyysryhmän järjestämästä seminaarista, jossa aiheena oli Suomi 100 vuotta — köyhyyden kehitys.

Viimeiset 20 vuotta tuloerot ovat kasvaneet. Se tarkoittaa siis sitä, että kaikki eduskunnassa olevat ryhmät ovat omana aikanaan osallistuneet tämän ilmiön sallimiseen ja tapahtumiseen eli meillä kaikilla on poliittinen vastuu siitä, mitä Suomessa tapahtuu. Siis viimeiset 20 vuotta tuloerot ovat kasvaneet. Uusi ilmiö on se, että alueelliset erot, tuloerot kaupunkien sisällä alueellisesti nyt kasvavat. Se on uusi ilmiö, että suurissa kaupungeissa on todella köyhiä kaupunginosia, joista voidaan nähdä, että siellä syrjäytyminen on erityinen ongelma.

Arvoisa puhemies! Pienituloisten eläkeläisten toimeentuloa tulee parantaa hallituksen esitystä enemmän. Tällä hetkellä takuueläke on noin 760 euroa, ja tämän esityksen jälkeen se olisi hieman päälle 800 euroa. On arvioitu, että jos Suomessa tällainen perustulon tyyppinen järjestelmä tulisi, noin vähän yli 1 000 eurolla ihminen pystyisi Suomessa elämään sillä tavalla, että hän ei olisi tukien piirissä. En tiedä, pääsemmekö tässä asiassa koskaan eteenpäin, mutta se lisää meidän tuskaamme, että näiden erilaisten tilastotietojen saaminen on tänä päivänä huomattavasti helpompaa kuin aikaisemmin ja meidän on helppo seurata tätä köyhyyden kehittymistä myös. Tämä meidän esityksemme maksaisi noin 51 miljoonaa euroa, mutta se myös vähentäisi toimeentulotukimenoja ja myös lisäisi verotuottoja, jolloin kokonaisrasite olisi 38 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Oma äitini, 89-vuotias, teki ahkerasti töitä koko työelämänsä. Hänellä oli keskimäärin kolme kokoaikaista työtä kaiken aikaa. Silti hänen eläkkeensä on hieman alle 800 euroa. En usko, että tämä yhteiskuntamme siihen tuhoutuisi tai taloudellisesti murenisi tai joutuisi suureen taantumahan tai peräti köyhtyisi, jos näiden pieneläkkeiden määriä päättäisimme systemaattisesti nostaa, esimerkiksi asettaisimme jonkun ajatuksen, että viiden vuoden sisällä nostamme niitä tiettyyn tasoon. Uskon, että se olisi oikein. Suomi juhlii nyt 100:aa vuotta omaa aikaa, itsenäisyyttä, ja minusta voisi olla hyvä tällainen päätös tehdä. En tiedä, löytyykö siihen sitten eduskunnan enemmistöä, mutta jotenkin se tuntuisi oikealta, että ne ihmiset, jotka ovat rakentaneet tätä maata erityisesti sotien jälkeen erittäin vaikeissa olosuhteissa ja tilanteissa, saisivat myös kokea sitä hyvinvointia, jota tänä päivänä voimme kokea, ja siksi tämä takuueläkkeen vaatimatonkin korotus jollakin tavalla heitä auttaisi. — Kiitos.

19.19 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lakialoite takuueläkkeen nostamisesta hieman hallituksen esittämää enemmän on ihan hyvin perusteltu eläke-esitys, mutta mielestäni tähän takuueläkeasiaan pitäisi Suomen eduskunnan paneutua, aivan kuten edustaja Laukkanen äsken puheenvuorossaan mainitsi. Tämä on sellainen asia, että meillä kansaneläkettä saavia, hyvin pientä eläkettä saavia lienee noin 100 000 ihmistä Suomessa tällä hetkellä. Suuri osa ihmisistähän nauttii jonkinasteista työeläkettä, toiset parempaa, toiset huonompaa, mutta työeläke on tietenkin se pääasiallinen linja — työeläke tai työkyvyttömyyseläke, jonka työn perusteella on elämänsä aikana hankkinut. Tämän takia puheet tässä talossa siitä, että jokaiselle ihmiselle tulisi saada töitä ja aito työpaikka, ovat aivan perusteltuja jo pelkästään sen takia, että ihmisen ei tarvitsisi hyvin, hyvin pienellä eläkkeellä vanhuudenpäiviään viettää, vaan hänellä olisi edes jonkinasteinen työeläketur-

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

va sitten, kun eläkkeelle jää. Tämän takia kaikki toimet, jotta työtä saataisiin työttöminä oleville ihmisille yhä enemmän lisää, ovat hyvin perusteltu tavoite, ja toivon, että eduskunta ottaa sen edelleen, jatkossakin vakavasti.

Mikä taso takuueläkkeellä, vähimmäiseläkkeellä pitäisi olla — se on vähän paikkakuntakohtaista, millä pärjää ihminen. Helsingissä ei pärjää varmasti sillä 1 000 eurolla. Vaikka takuueläke olisi 1 000 euroa kuukaudessa, niin eihän sillä pärjää täällä, mutta jossakin Ilomantsissa, missä asuminen on halpaa ja pystyy elintarvikkeita kohtuullisen edullisesti ostamaan ja luonnonantimia käyttämään, käymään marjassa ja sienessä ja niin edelleen, varmasti sillä 1 000 euron eläkkeellä pärjää kohtuullisen hyvin. Eliikkä tämä on kovin paikkakuntasidonnaista, miten eläkkeellä pärjää. Joka tapauksessa tämä nykyinen takuueläke, 760 euroa kuussa: hyvä, että se on saatu tälle tasolle nostettua ja hallitus on sitä edelleen korottamassa. Olen aina ihmetellyt, että sen vastustajia tässäkin talossa kuitenkin aina on — että sitä ei saisi korottaa — koska minusta se on omalla laillaan kansallinen häpeä, että tätä pienintä eläkettä ei nosteta kerralla. Se maksaisi noin 200—300 miljoonaa lisää rahaa, jos nostettaisiin vaikka 1 000 euroon tuo kuukausieläke, minimieläke.

Joka tapauksessa tämä on sellainen asia, johon eduskunnan tulisi paneutua, koska ihmisen elämän viimeisten vuosienkin, eläkevuosien, soisi olevan kohtuullisen arvokkaita niin, että ihminen pystyy sinä aikana vielä elämästään nauttimaan ja vaikka vähän matkustelemaan. Mutta tämä nykyinen takuueläketaso, 760 euroa, on todellakin liian vähän. Ymmärrän sen, että valtiontalouden paineet ovat ankarat ja velan varassa elämme, mutta sitten kun meillä jonain päivänä sattuisi sitä maksukykyä enemmän olemaan, niin pidän sitä mielestäni arvokkaana ja hyvin tavoittelemisen arvoisena tilanteena, että tämä takuueläkeasia pantaisiin kerralla kuntoon. Työeläkkeethän menevät omia ratojaan, ja sen takia toivon, että — kun tässä opposition kansanedustajan kanssa kahdestaan olemme paikalla, puhemiehen lisäksi — tässä nykyisen opposition ja nykyisen hallituksen linjan välille syntyy lämmin yhteistyö, jolla tämä pienten eläkkeiden asia pikkuhiljaa saadaan kuntoon, koska hyvin pienillä eläkkeillä eläville ihmisille se yksikin 10 euroa on iso summa. Toivon, että takuueläkettä todella korotetaan ja saadaan jonain päivänä syntymään tilanne, että tuo takuueläke nousee vaikka sinne 1 000 euron tienoille, mikä mielestäni olisi semmoinen minimiaalisen hyvä summa. Tällä aloitteellahan sitä asiaa ei korjata, mutta edustaja Tanuksen ja muiden allekirjoittamassa lakialoitteessa on se hyvä puoli, että tämä asia tulee keskusteluun, ja toivon hartaasti, että jonain päivänä se keskustelu sitten muuttuu oikeaksi päätökseksi tässä talossa.

19.23 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos siitä, että tässä myöskin hallituspuolueen edustaja toteaa tämän eläkeläisten köyhyyden, todella surkean tilanteen ja sen, että se asia pitää korjata.

Toivoisin, että puhuisimme myös muusta kuin takuueläkkeen korottamisesta, vaikka siis tämä aloite on erittäin kannatettava. Mutta ihan tällaisena ehdotuksena nyt sinne hallitusrintamaan: voisimmeko hyvin pikaisesti laatia toimenpideohjelman eläkeläisköyhyyden vähentämiseksi ja eläkeläisten toimeentulon turvaamiseksi ja kiinnittää tässä toimenpideohjelmassa erityistä huomiota ikääntyneiden naisten ja pieniä työeläkkeitä saavien asemaan näiden takuueläkeläisten lisäksi ja tässä ohjelmassa, osana tätä kokonaisuutta, selvittäisimme vaihtoehdot tasokorotuksen tekemiseksi kansaneläkkeeseen ja verotuksen muuttamiseksi sekä selvittäisimme eläkkeensaajien asumistuen, palvelujen ja palvelumaksujen vaikutuksen heidän taloudelliseen tilanteeseensa? Toivoisin, että tällainen ohjelma

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

päätettäisiin tehdä yhdessä kaikkien puolueitten kesken nyt mahdollisimman pikaisesti ja että saisimme sen jo vaikka ensi keväänä käsittelyyn ja näin ollen parantamaan pientä eläkettä saavien asemaa.

Sitten aivan loppuun, puhemies: Olen huolissani myös tulevaisuudesta, sillä tämä nuorisotyöttömyys, mikä nyt on, teettää sen, että tulevaisuudessa meillä on erittäin paljon köyhiä eläkeläisiä. Meidän nuorille ei tällä hetkellä kerry eläkettä, koska he eivät ole töissä, ja tämä on tulevaisuutemme erittäin suuri uhkakuva.

19.26 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Taavitsaiselle rakentavista sanoista. Kun hallitus on tällä kaudella tehnyt monia monia toimenpiteitä, joilla uusia työpaikkoja on saatu aidosti syntymään, ja olen kuullut oppositiosta ikävä kyllä kovin paljon vastustavia puheenvuoroja näitä toimenpiteitä vastaan, ymmärrän toki, että siinä on se politiikan jargoni takana, pitää vastustaa vaikka vastustamisen ilosta, mutta se vakava asia tässä on se, että tällainen köyhyyttä torjuvan ohjelman laadinta taikka toimintaohjelmien miettiminen — miten tälle asialle voitaisiin tehdä aidosti toimenpiteitä niin, että ihmisten asema paranisi — on aivan kannatettava ajatus.

Mutta samaan syssyyn pitää sanoa ja samalla kertaa on tunnustettava se, että meidän pitäisi tänä päivänä Suomessa tehdä sellainen ohjelma, jolla tarkastetaan tämän yhteiskunnallisen keskittämisen ja yksiiin paikkoihin keskittymisen todellinen kustannus. Eihän ole enää mitään järkeä tässä maassa, kun kaikki halutaan tänne pääkaupunkiseudulle ja jokainen järkevä ihminen tietää, että esimerkiksi vuokrat ovat tässä kaupungissa sillä tasolla, että esimerkiksi vaikka nyt nuori sairaanhoitaja tavallisella palkalla on suurin piirtein helisemässä niiden kulujen ja asumiskulujen ja muiden kustannusten kanssa. Nippa nappa sillä pienellä aloittelevan sairaanhoitajan palkalla pärjää — tai bussikuski, ja sama koskee jostain rakennusmiestä, ketä tahansa.

Näin, jos me lähdemme torjumaan köyhyyttä jollakin ohjelmalla, niin meidän on pakko tunnustaa, että tämä suomalaisen yhteiskunnan kehittämissuunta on väärä. Tällä me aiheutamme sen, että suomalaiset ihmiset menettävät omistamiensa asuntojen arvon muualla Suomessa, kun sen sijaan täällä joutuu asumaan pienessä yksiössä, jota pidän kyllä jo jonkunasteisella kokemuksella täällä kansanedustajana ollessa pienessä yksiössä asuvana epäinhimillisenä asuinmuotona, kun siinä pienessä kopperossa joutuu olemaan. Tosin tätä tuskaa helpottaa se, että kun pitkät työpäivät on, niin se uni kyllä maistuu sitten sitä mukaa ja se pienikään asunto ei siinä tapauksessa haittaa, [Puhemies koputtaa] mutta jos koko elämän siinä eläisin, niin... Tässä asiassa olemme edustaja Taavitsaisen kanssa samoilla linjoilla ehdottomasti.

19.28 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kyllä, ehdottomasti olemme edustaja Hoskonen kanssa samalla linjalla tästä keskittämisestä. Minä itäsuomalaisena kansanedustajana toivon todella sitä, että enemmänkin hajautetaan ja tehdään vahvaa aluepolitiikkaa niin, että meillä on siellä Itä-Suomessa, Pohjois-Suomessa, ihan joka paikassa hyvä asua ja elää, tehdä työtä tai olla eläkkeellä. Tällä hetkellähan erityisesti moni eläkeläinen on huolissaan siitä tuolla meidän Itä-Suomessa, että asuntojen arvot alkavat alentua, kun väki vähenee, ja ei ole uusia tulijoita, kun ei ole työpaikkoja, jolloin eläkeläiset, jotka haluavat muuttaa vaikka keskustaan parempien palvelujen ääreen, eivät saa sitä omakotitaloaan maaseudulta myytyä ja ovat loukussa. Tämä liittyy eläkeläisköyhyyteen ja tähän takuueläkkeen nostamiseenkin niin, että he eivät pysty eläketuloillaan sitä omakotitaloa ja sen

Pöytäkirja PTK 123/2017 vp

kustannuksia enää maksamaan erityisesti siinä tilanteessa, jos jäävät leskeksi yksinään. Mikäli tämä keskittämiskehitys Suomessa jatkuu, niin nämä ihmiset ovat todella tukalassa tilanteessa, kun jäävät loukkuun asuntojensa kanssa, joihin heillä ei ole varaa. Elikkä toivon, edustaja Hoskonen, että saat hallituspuolueissa tätä aluepolitiikkaa vahvemmin ajettua niin, että saamme työpaikkoja ja aluetaloutta vahvistettua Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10. Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 2016

Kertomus K 6/2017 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 10/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2017 pidettävään täysistuntoon.

11. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 24.11.2017 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen